

LÄS OM: odling i vatten/svartsökor som betar/stora sandböte/
han överlevde titanic/lygnas ejder/morups tånge/gamla skärgårdsord

magasinSKÄRGÅRD.

sinne/smak/sevärdheter

Varsågod!
Magasinet är gratis.

»Vi behöver mer än någonsin lite positiva nyheter. Känna tro och hopp för våra kommande generationer. Vårens små knoppar, fågelkvitter och ljusare dagar brukar lätta upp sinnet och inge en känsla av nytändning, energi och lust.«

#1-2023

För ett renare hav

Skänk ditt bidrag till Östersjöfonden

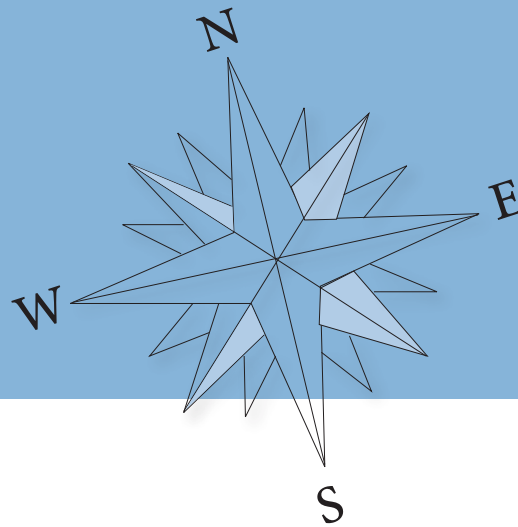
Bankgiro 264-2981

www.ostersjofonden.org

TACK!

»Se dig omkring...

...var det det här vi drömde, drömde... Har vi en planet, fylld av mänsklighet...« Ja, så sjunger vi i Joyvoice-kören på vårens konsert - samt ur Lalehs känslsamma sång Goliat »...O, vi ska göra jorden hel. Ja, vi ska göra vattnet rent...« Det känns hart när omöjligt att sjunga texterna utan att fälla en tår, eller flera, särskilt nu med allt vi går igenom. Klimatkris, krig i Ukraina, pandemi, lågkonjunktur och svindyra grönsaker.

Vi behöver mer än någonsin lite positiva nyheter. Känna tro och hopp för våra kommande generationer. Vårens små knoppar, fågelkvitter och ljusa dagar brukar lätta upp sinnet och inge en känsla av nytändning, energi och lust. Visst det hjälper. Att göra vad man kan för att bidra till en bättre värld likaså. Stort som smått. På Svartsö, där tog Cilla Heurlin tag i saken när hon tröttnade på att se markerna växa igen. Hon fick med sig svartsöbor på att investera i kor. Så nu äter man lokalt svartsökött och har fått tillbaka öppna landskap.

På Vattencentrum i Norrtälje samlas kunskap och forskning om hur vi på bästa sätt tar hand om vårt vatten, avlopp och havet. I ett projekt studeras »kvapornik«, där fiskar och växter delar på samma vatten som cirkulerar runt i ett slutet system. Fisken göder vattnet

och växterna renar det. Tekniken möjliggör också lokalproducerad mat året runt. Drömmen är att odla bananer, säger Amelia Morey Strömberg som guidar oss.

I det här numret kan du även läsa om Stora Sandböte som blev naturreservat tack vare »koloniträdgårdarnas moder«, fredskämpen och politikern Anna Lindhagen. Hit reser naturvänner för att njuta av miljön. Slätterängarna vårdas varje år enligt Annas vilja. En annan underbar skärgård är Lygna. Här har Magdalena Rinaldo räknat ejderbon och samlat dun i många år. Hon har skött ejderinventeringar enligt gammal sed, och sett hur ejdrarna har minskat rejält härute i ytter-skärgården. Ifjol räknades till NOLL(!) bon.

Men vi vill ju inte sluta den här krönikan med en negativ nyhet. Utan vi säger GRATIS till vår fotograf Roine Karlsson som vunnit en utmärkelse av Pelaroden ur Uno Östermans stiftelse. I motiveringen nämns bland annat hans arbete med att bygga ejderhus och sprida inspiration om det via Facebooksidan »ejderhusgruppen«.

Njut av våren och angenäm läsning. /Redaktören

»Vi behöver mer än någonsin lite positiva nyheter.
Känna tro och hopp för våra kommande generationer.«

GRÄDDÖ BYGG & SNICKERI AB

I sina bästa år med rejäl erfarenhet och gott humör!

Mattias Ankar 070-723 41 20
Anders Pettersson 070-723 41 21

www.graddobygg.se

Hallå där!

Vet du om att man kan prenumerera på Magasin Skärgård? Och få det hemskickat direkt i brevlådan.

Magasinet är fortfarande gratis, du betalar bara portot (fyra frimärken) plus fakturaavgift 25 kr. Eller vill du ge bort en prenumeration i present med ett presentkort?

Boka på info@magasinskargard.se.

Vi behöver namn och adress till den/de som ska få magasinet och dig som betalar. Ange också om det gäller ett år (tre nummer) på prov eller tills vidare. 🐦

magasinSKÄRGÅRD.
sinne/smak/sevärdheter

Redaktionen

ANSVARIG UTGIVARE / REDAKTÖR
Josefin Ekberg, Gräddö

FOTOGRAF
Roine Karlsson, Gräddö

FORMGIVARE
Caroline Liljeberg, Skebobruk

SÄLJARE
Gabriella Fischer, Norrtälje

FRILANSREPORTER
Misse Ljungström,
Saltsjöbaden/Svartsö

ILLUSTRATÖR
Lars Holm, Björkö-Arholma

ANSVARIG UTGIVARE O. REDAKTÖR Josefin Ekberg
JE Mediaproduktion

Gräddö varsväg 12, 760 15 Gräddö
0709-701 901

josefin@magasinskargard.se
www.magasinskargard.se

ANNONSSÄLJARE Josefin Ekberg 0709-701 901,
Gabriella Fischer 070-296 14 99
OMSLAGSFOTO Roine Karlsson

FRILANSREPORTRÄR Christer Bergström / Misse Ljungström

Karl-Gustaf Mattsson / Hélène Lundgren

Hans Brandt / Magdalena Rinaldo

KRÖNIKÖR Marina Lind

FORMGIVARE Caroline Liljeberg

ILLUSTRATÖR Lars Holm / Erik Kulan Wennberg / Misse Ljungström

TRYCKERI Printall, Estland

DISTRIBUTION 75 000 ex/år (vår/sommar, vinter)

MagasinSkärgård är en fristående produkt.

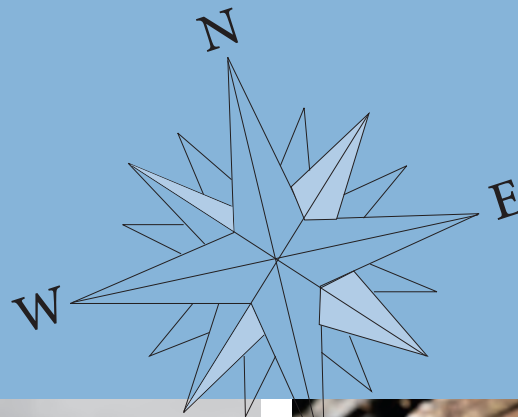
För ej beställt material ansvaras ej.

Gilla oss på Facebook!

Innehåll

6

22

32

38

Kor till Svartsö

s 6

Cilla Heurlin på Svartsö oroade sig över att landskapet växte igen på ön. Hon kom på den briljanta idén att skaffa kor som folk investerar andelar i och får en köttlåda efter slakt. Öborna röjer sly och korna betar fint. Projektet har lett till stor gemenskap och stolthet på ön.

Återanvänt vatten

s 16

På Vattencentrum i Norrtälje har man startat en demoanläggning för studier och forskning i akvaponiodling. Det vill säga odlingar i vatten där fiskar och växter gynnar varandra och delar på samma vatten. Fiskarna göder och växterna renar.

Naturvännernas ö

s 22

Naturvännen och politikern Anna Lindhagen köpte Stora och Lilla Sandböte utanför Ornö för rekreation. Tack vare henne blev öarna naturreservat. I hennes testamente står hur markerna ska vårdas. Idag kan Naturskyddsföreningens medlemmar boka stuga här.

Minnen av Titanic

s 32

Nu har alla som överlevde atlantångaren Titanics undergång avlidit. En av dem var Carl Olof Jansson. Han utvandrade till USA för att slippa värnplikten och höll på att stryka med när fartyget sjönk. I långa brev hem beskriver han den traumatiska händelsen.

Lygnas ejdrar borta

s 38

Sedan i mitten av 1800-talet har ejderbona i Lygna skärgård räknats och förts statistik på. Som mest fanns 1 460 bon. Senaste årtiondena har Magdalena Rinaldo skött inventeringarna, samlat dun och sett en sorglig utveckling. Ifjol hittade hon noll(!) ejderbon.

Skärgårdsord från förr

s 48

Vi vill göra ett slag för att väcka liv i och bevara gamla skärgårdsord, och har därför sammanställt en liten parlör. Orden har samlats in av en språkforskare för över hundra år sedan, på Rödlöga. Här kan du lära dig vad »njupa« och »sjura« betyder, bland annat.

WWW.CSWEDEN.SE

Var kissar man på båten?

Båtägare som kissar i havet bidrar till en övergödning av giftiga alger i vår skärgård.

Många nöjda användare köper istället Guld Kannan och vattnar allt man vill ska växa när man kommit iland.

guld kannan.se

A photograph of a brown and white cow walking towards the camera on a gravel path. The background is a blurred landscape with tall grass and trees. The text is overlaid on the right side of the image.

Kor och öbor för öppet landskap

Svartsöbon Cilla Heurlin tröttnade på att se åkrarna växa igen och startade ett Öppna Landskap-projekt, där öbor får köpa andelar av kor som betar, och hjälpa till ideellt. I priset ingår en låda äkta Svartsökött.

TEXT: Josefin Ekberg **FOTO:** Björn Alexanderson

Tillsammans har investerare och andra gjort sammanlagt 206 dagar ideellt arbete på ett år. Här går Gustaf Erlandsson med initiativtagaren Cilla Heurlin.

Gustaf Erlandsson kelar med kon.

Hon har många järn i elden, Cilla. Förutom att vara med och driva krogen Bistro Sågen och cateringfirman Örrätt, sköter hon om alla djur hemma på gården Abborrvass Lantbruk. Samt »kopprojektet» som startade för två år sedan.

– Jag tyckte det var trist att se landskapet växa igen, berättar hon om fröet till idéen.

Svartsö har länge saknat en yrkesverksam lantbrukare, vilket lett till att gamla odlingsmarker börjat växa igen alltmer.

– Jag tänkte att det här måste gå att lösa. Det kan inte vara omöjligt, säger Cilla.

Varpå hon kontaktade jordbrukarna på Grinda Lantbruk för tips och råd.

– Jag får jättemycket hjälp av Maria och Klarre, säger Cilla tacksamt.

Sen gjorde hon en budget, en hemsida och la upp på Facebook att investera i

öppna landskap på Svartsö, genom att köpa åttondelar av de första sju korna, och sedan få en köttlåda efter slakt. Det blev succé direkt.

– Jag lade upp det här på fredagen och redan på måndagen var alla andelar sålda, berättar hon.

På våren köper hon in djur som sedan betar under sommaren och slaktas på hösten. Vilket sker hos Skärgårdsslakteriet på Värmdö. En del djur sparas till avel eller andra skäl.

– De är ju så söta, säger Cilla med värme i rösten.

Andelsägarna åtar sig att jobba ideellt två arbetsdagar plus två tillsynsdagar. Har man inte tiden till det kan man betala några hundralappar extra och stå över arbetet, fast det gör nästan ingen. Halva nöjet tycks vara att hjälpa till.

– Det är omkring 60-70 investerare nu. Många sommargäster, berättar Cilla.

Stor gemenskap

Priset för en andel är i skrivande stund 4 250 kronor, då ingår en låda med 18 kilo styckat benfritt kött. Det går även bra att bidra på andra sätt. Du kan köpa tre kilo nötfärs för 500 kronor. Eller swisha valfri summa pengar eller bara komma och hjälpa till. De som önskar får ett diplom som tack.

Belöningen är kött från glada kor som betat på ön (så närproducerat som det kan bli), och vackra ängar. En bonus är att gemenskapen har växt och stoltheten likaså. Fritidsfolk och fastboende har lärt känna varandra bättre när de ses för att röja sly, sätta stängsel och flytta kor.

Hur kan en arbetsdag se ut?

»Belöningen är kött från glada kor som betat på ön, och vackra ängar. En bonus är att gemenskapen har växt och stoltheten likaså. Fritidsfolk och fastboende har lärt känna varandra bättre när de ses för att röja sly, sätta stängsel och flytta kor.«

Konstnären och Svartsöbon
Tor Svae har gjort en informa-
tionsskylt kring projektet.
Anna Ivermark och Göran
Hägglund hjälper till.

OBS!
GÅ INTE IN TILL
DJUREN!

SVARTSÖ

**ABBORRVISS
LANTBRUK
SÅR BAKOM DETTA
= CILLA**

**VILL DU LÄSA MERA
OM PROJEKTET?**
WWW.ABBORRVISSLANTBRUK.SE

**IBLAND SVNS HON
HÄR OCH IBLAND PÅ
BISTRO SÄGEN**

**PROJEKTET
STARTADE VINTERN
2021 OCH PLANERAS
ATT PÅBÄRVA I MÅNDET
5 ÅR
OCH FÖRHÖPPNINGEN
UNDER HÄLDIGT
MÅNGA ÅR
FRAMÖVER!**

**EFTER-
LYSNING**

**MAJROS
ÄR ETT GÅNSKA VÄNLIGT
KONVÄN.**

**CILLA
ÄR
BÄST**

**VILL DU OCKSÅ
BIDRA MED NÅGOT?
ANMÄL DIG SOM
ARBETSKRAFT
(MÅL)
ELLER SINGHA EN GÅN VEDER
OM**

BÄJS-GÖDSEL

De små får lära sig tidigt var maten kommer från.

FOTO: ANDERS JANRIK

– Det är sex timmar ute på åkern. Vi möts klockan tio för att gå igenom vad som ska göras. Man har med sig redskap som röjsåg och sekatorer. Sen eldar vi upp slyn och grillar korv från Örätt till lunch. Vi brukar sluta vid 16, berättar hon.

Ofta är det fint väder och omkring 10-30 personer som deltar. I alla åldrar, från barn till 95 år. Ibland är hundar och getter med också.

Kan man ta med sina gäster?

– Ja absolut, svarar Cilla.

Det kan bli ett riktigt äventyr när korna ska flyttas. Det görs till fots med lockande hink och pellets framför flokken samt »komotare« bakom. Det kan gå sisådär smidigt.

– Ibland får någon ko för sig att springa in i skogen, skrattar Cilla.

Hela 13 gårderna har man hittills betat av, i dubbel bemärkelse. Fem glada markägare lånar ut sina ägor till betesdjuren. Win-win kan man säga. Som grädde på moset har Cilla blivit kontaktad för ett samarbete med Blå Bandets fiskevårdsprojekt, med restaurering av förnygringsviken för lekande gädda.

– Korna älskar att äta vass, säger hon.

Kobingo och cowboyfest

Inte bara korna betar, Cilla har även får, hästar, grisar och getter. Samt ankor. Ibland går kor, hästar och får tillsammans och betar eller så byter de plats. De äter

olika växter och sambete minskar risken för parasiter. Cilla har även glädje av djuren i Öratts nya grönsaksodling.

– Grisarna bökar upp jorden. Och ena hästen ska harva i landet, berättar hon.

Våren har firats med »kosläpp«, men i år satsas på »kobingo« istället. Den 20 maj. Då ritas man upp ruttmönster och

hoppas på komockor i dem. Inför satsande publik. Ett annat event är Cowboyfesten på Bistro Sågen på hösten. Då blir det fest på god mat och tjo och tjim.

Mycket av grönsakerna och allt kött på Bistro Sågens meny kommer från Svartsö.

– Men vi handlar även från andra lantbrukare häromkring i närområdet, berättar hon.

En nyhet i sommar är evenemanget »Bondens Bord«. Då hämtas barnfamiljer och andra med häst och vagn, för att åka och skörda grönsaker som sedan serveras på den egna tallriken, och för att hälsa på alla djuren, Svartsös eget »Lill-Skansen«, och se var maten kommer från.

Svartsö efterlyser alltså en lantbrukare till ön. Problemet är att hitta ledig bostad. Tills dess drar Cilla och hennes medhjälpare sitt strå till stacken - eller rättare sagt från stacken. På nätet har haschtagen »#tillsammansärdetmöjligt« startats. Cilla hoppas att Svartsös kopprojekt ska ge inspiration till andra. Information finns på websidan www.abborravasslantbruk.se.

Gemenskapen och stoltheten på Svartsö har stärkts tack vare engagemanget för Öppna Landskap.

FOTO: JONAS HELIN

DESTINATION
VAXHOLM
SKÄRGÅRDSUPPLEVELSER
ÅRET RUNT

SE & GÖRA | ÄTA & DRICKA | BOENDE | VÅRA ÖAR | PÅ GÅNG | MÖTEN OCH KONFERENS

VAD VILL DU GÖRA I VAXHOLM I VÅR?

Evenemang, tips och idéer hittar du på
destinationvaxholm.se

LEVANDE VAXHOLM ÅRET RUNT

Foto: Bengt Nyman

VAXHOLMS KASTELL & BADHOLMEN

Välkommen till
KASTELLET
ÅRET RUNT

- AKTIVITETER
PÅ RIKTIGT
- GOD MAT & DRYCK
- KONFERENSER
MED KRUT

www.kastellet.com

INFO@KASTELLET.COM TEL: 08-12 00 48 70

INGÅR I

Ormen i paradiset

Våren är här! Öarna har legat inbäddade under vintern. Nu väcks allt till liv igen. Lanthandlarna utökar sina öppettider, vårtidtabellen för Waxholmsbåtarna monteras på bryggorna. Det knoppas, blommor och allting ska målas, rustas, tas fram och blottas i den skarpa vårsolen. Björken blommar, fjärden glittrar, det är som om någon har slängt ut tusentals diamanter som ligger kvar på vattenytan och glittrar, »Det är nästan FÖR vackert«, säger jag till min sambo. Men det skulle jag inte ha sagt, för precis strax efter får vi syn på årets första huggorm. Jag ryser i hela kroppen.

TEXT: Marina Lind FOTO: Roine Karlsson

Rädslan som man känner när man ser en orm sägs vara inbyggd, att den sitter i våra gener. Nu har jag svårt att skaka av mig känslan av obehag. Därför packar vi ihop korgen med fikat som vi haft med oss till andra sidan ön för att bege oss hemåt. Min sambo går bakom mig med korgen, det är sen eftermiddag men det är fortfarande lite varmt i luften. Barnen går en bit före, de skrattar och pratat högljutt, det är som om de fått ny energi av fikat. Det är då sambon och jag hör ett väsande ljud vid våra fötter.

»Akta, det är en orm till!« skriker jag. Jag börjar springa, tar till flykt.

Hjärtat rusar och jag ser bakom mig min sambo komma springande. Han tar långa snabba steg, och korgen han har i handen åker som en pendel högt upp i luften, fram och tillbaka.

Så stannar vi till och det är då vi hör det väsande ljudet igen och inser att det inte kommer från någon orm, utan från korgen som släpats mot de långa grässtråna längs med stigen. Barnen har också stannat upp. De stirrar på oss som om vi inte vore kloka. Och det är vi ju inte heller.

Ett trevligare djur på ön är ejdern! Så här års brukar ejderhonorna ruva på sina ägg en bit upp på land. På min tidiga morgonpromenad flyter höstlöven som ligger kvar på marken ihop med ejderhonans fjäderdräkt. Jag skäller tyst på mig själv när jag råkar skrämman upp en hona. Med ett oändligt tålmod ruvar ejderhonorna på äggen dag ut och dag in. Jag önskar jag kunde lösa av dem:

»Ta ni en paus alla blivande mammor, så passar jag äggen åt er en stund!« vill jag ropa till dem.

Jag skulle ta med mig en av solstolarna, en kaffetermos och sätta mig på behörigt avstånd till deras bon. Inte en endaste örn, kråka, mink, människa eller orm skulle komma nära äggen! Kanske skulle jag prata lite med äggen, sjunga något?

Jag markerar deras bon på en enkel handritad karta över ön och delar ut till oss i familjen. AKTA skriver jag med stora bokstäver över deras markerade bon på kartan. Tänk att vi åt ejder när jag var barn! Det var inte min favoriträtt.

Vi lämnar ön för den här gången. Barnen ska till skolan, vi vuxna till våra jobb. När vi sedan återvänder till ön några veckor senare är ejdrarnas bon tomma. I badviken ligger en av ejderhonorna, med fem små tufsiga, söta ungar bredvid sig. Jag skriker till av förtjusning!

»Vi har fått ungar!«

Men strax efter mitt glädjetjut så inser jag att nu börjar ju nästa jobb – det är dags att vakta ungarna för de hungriga trutar och måsar som flyger där ovanför dem!

»Det ska bli skönt när hösten kommer«, säger jag till min sambo.

»Då kanske jag äntligen får lite lugn och ro?«

KRÖNIKÖR MARINA LIND. Boende i Vaxholm där hon är född och uppväxt. Älskar att vara i Stockholms skärgård, men även i Gryts skärgård där hennes far kommer från. Har en passion för att skriva och berätta om iakttagelser i vardagen. Sin egen vardag delar hon med sin sambo, två barn och hunden Milou.

»Så stannar vi till och det är då vi hör det väsande ljudet igen och inser att det inte kommer från någon orm, utan från korgen som släpats mot de långa grässtråna längs med stigen.«

W

FOTO: BENJAMIN WRILING

Boktips
Harö mellan
1900-1940

Livet på Harö förr

I författarens andra bok om Harö har Thomas Wängsö har lagt ner ett digert arbete på att samla in fakta om hur livet tedde sig på Harö under 1900-talets första 40 år. En tid då mycket förändrades. Ön sjöväg av liv, ett femtiotal levde här året runt på vad marken och havet gav. I stugorna föddes och dog folk. Med ångbåtarnas

trafik kom sommargästerna ut och en ny era startade. Jordgubbsodlingar blev en växande marknad med mera. I boken porträtteras och skildras människorna som levde på Harö. Boken är rikt illustrerad med gamla fotografier och kartor. En viktig dokumentation att bevara in i framtiden. //Josefin Ekberg

TITEL: Skärgårdsö i brytningstid – om livet på Harö 1900-1940

FÖRFATTARE: Thomas Wängsö

ANTAL SIDOR: 199

BESTÄLL: thomas.wangso@telia.com

Brädan för osäker is

Med livräddningsbrädan Mayday-Hansa-Board kan man säkert ta sig fram när isen varken bär eller brister. Den fungerar även bra på öppet vatten. En svensktillverkad bräda framtagen för yrkeslivräddare för svåra vatten- och isförhållanden. Mer info på mayday-hansa-board.com.

Livräddningsbrädan - för din säkerhet på öppet vatten och då isen varken bär eller brister

Upplagsvägen 1, 117 43 Stockholm
Tel: 0278-123 50 Mobil: 0703-144 100
E-post: info@mayday-hansa-board.com
www.mayday-hansa-board.com

MAYDAY
SCANDINAVIAN INTERNATIONAL AB

Ostmakeriet på Rindö

Nu med ärlig hantverksglass gjord på fina råvaror från Roslagen

Öppet: mars-maj/sep-dec tors-lör juni-aug mån-sön

12.00-17.00

HYR UT DIN STUGA MED OSS

Stugsommar.se

Tryggt – Enkelt – Betalning i förskott
Skattefritt upp till 50 000 kr

Efterfrågan
är stor -
Kontakta oss
direkt!

Kontakta oss: stuga@stugsommar.se • 020-625 625 • stugsommar.se/hyra-ut

LANDSORTS VANDRARHEM

Bara en dryg timmes resa från Stockholm hittar du en unik och storlagen miljö i den allra yttersta skärgården.

Landsorts Vandrarhem ligger vackert nedanför Landsorts fyr på öns södra udde.

28 bäddar fördelade på olika hus, alla hus har kök, altan, dusch, toalett och ett hus har bastu. Hyr hela huset eller per bädd.

Gemensamhetslokal upp till cirka 50 personer.

www.landsortsvandrarhem.se info@landsortsvandrarhem.se 073 231 90 01

”Ett paradiset på jorden är Gotska Sandön,
Östersjöns pärla, en av Sveriges skönaste klenoder”
Albert Engström, Gotska Sandön 1926.

Foto: David Skoog

UPPLEV ÖSTERSJÖNS ENSLIGA PÄRLA

På den sägenomspunna ön i havet finns lugnet, stillheten och äventyret. Här kan du njuta av milsvida sandstränder, 60 km vandringsleder och en säregen natur, nära till det vilda djurlivet med både gråsäl och havsörn.

Avgångar från Nynäshamn och Fårösund 18 maj – 10 september | www.gotskasandon.se

GOTSKA SANDÖNS
NATIONALPARK

Letar du ny båt – välkommen till Gräddöbåtar

Stolt återförsäljare av:

 SANDSTRÖM

HONDA

MARINE

GeMi Boats

Ni hittar oss i byn Gräddö på Rådmansö
samt på websidan graddobatar.se

Kampanj!
Honda
utombords-
motorer
18/2–31/10
2023

Tips! Teckna Hondas extra förmånliga
stödförsäkring, inget
värdeminskningsavdrag inom tio år!

Kontakt: 0730-29 39 49
anders@graddobatar.se

BÅTFÖRSÄLJNING
GRÄDDÖ

»Fiskarnas uppgift i baljan är att skapa gödning (genom sin avföring) åt plantorna, i ett cirkulärt system där vattnet pumpas runt från fiskarna till sumptanken där vattnet filtreras och »snälla bakterier« hjälper till att omvandla giftig ammoniak, därifrån pumpas vattnet vidare till bäddarna där växterna tar upp näringen och renar vattnet, innan det cirkulerar tillbaka till fisktunnan.«

Fiskar och växter i symbios

På Vattencentrum i Norrtälje finns en akvaponianläggning för forskning och studier. Här odlas grödor med fiskar som göder växternas vatten, som i sin tur renar vattnet åt fiskarna. Samma vatten cirkulerar runt. I årtal.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

Vi är på ett nedlagt före detta regemente och går ner i källaren där förr militären förvarade sin mat i olika kylrum. LV3 är nu en svunnen epok, idag odlas och forskas här på framtidens livsmedel. I liten skala. Med så kallad »akvaponik« - cirkulär odling i vatten med växter och fiskar i symbios. Ett av alla projekt som Utvecklingscentrum för vatten på Campus Roslagen i Norrtälje arbetar med.

– Det började med att vi tittade på hur man kan undvika kontamination av Östersjön. Fiskodlingar i havet leder till övergödning. Och ett annat problem är att fiskarna rymmer och parar sig med inhemska arter. Dessutom kan fiskodlingar vid havet använda mediciner och annat som kontaminerar vattnet. Vi tittade på vad som är bäst för miljön med fokus på vatten. Hur sparar vi på vatten och inte kontaminerar det, berättar Amelia Morey Strömberg, verksamhetsansvarig på Vattencentrum.

En lösning kan vara akvaponik. Fiskar och grönt som odlas i ett gemensamt slutet system och delar på vattnet. Amelia guidar och visar oss hur det fungerar. I en tunna simmar ett femtiotal fiskar av arten Nilttilapia runt. Det är tåliga fiskar som ursprungligen lever i Nilens vatten. Goda matfiskar.

– Fisken vill helst ha 30 grader men då växer de för fort, säger Amelia.

Här håller man vattentemperaturen

på mellan 24-30 grader. Det är bara hanfiskar så ingen reproduktion kan ske. De kan bli fem-sex år gamla. Fiskarnas uppgift i baljan är att skapa gödning (genom sin avföring) åt plantorna, i ett cirkulärt system där vattnet pumpas runt från fiskarna till sumptanken där vattnet filtreras och »snälla bakterier« hjälper till att omvandla giftig ammoniak, därifrån pumpas vattnet vidare till bäddarna där växterna tar upp näringen och renar vattnet, innan det cirkulerar tillbaka till fisktunnan. Ett relativt lättskött system som möjliggör odling året runt oavsett väder, årstid och solljus. Med minimal belastning på miljön, förutom elen då. Vanliga lysrörslampor ersätter solen om dagarna (i den här demoanläggningen, för indu-

striell odling krävs mer speciell armatur). På natten släcks de och då tänds en svag lampa i hörnet som ska likna månens ljus, annars tappar fiskarna orienteringen.

Vill odla bananer

En nöt att knäcka inför planering av en kommersiell akvaponianläggning, är att hitta rätt skala och nivå på produktionen. För att få lönsamhet krävs storskalig drift. Den vi tittar på här är liten demoanläggning som är till för provtagning, studier och forskning. Det som växer varierar och byts ut. I ena bädden står en kaffepianta som nu är tre år (det tar tio år att få skörd), tomatplanta och chili. Rötterna här står i grus och vattnet höjs och sänks liksom ebb och flod. Vissa växter vill ju torka upp mellan blötorna. I den andra bädden växer örter, sallad och minikål i flytbäddar utan grus, direkt på vatten. Amelia plockar med plantorna och visar hur stora blad basilikan har fått. Ingen planta växer i jord.

Härinne i det slutna rummet finns inga pollinatörer (humlor och fjärilar) som befruktar. Då får man pensla eller skaka växterna istället. Plantorna driver man upp själva här från frö och nya grödor testas hela tiden. En fördel med att odla inomhus kan vara att man slipper problem med mördarsniglar och andra i naturen vanliga skadedjur.

Vi fick in några små flugor en gång, men det sker väldigt sällan, säger Amelia.

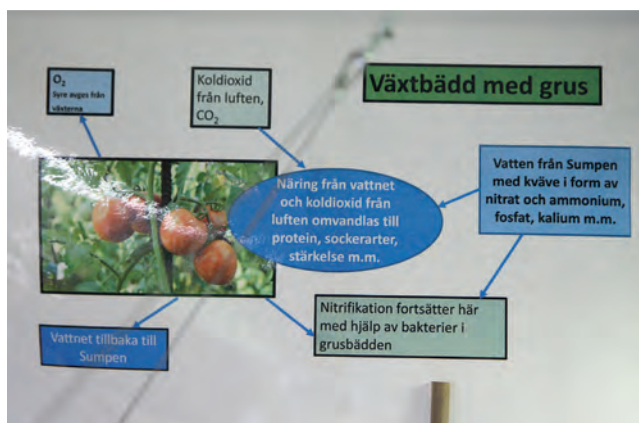

Amelia Morey Strömberg visar och berättar om Vattencentrums akvaponianläggning i källaren.

Fakta

År 2015 startade UCV, Utvecklingscentrum för vatten på Campus Roslagen i Norrtälje. Här pågår forskning och provtagning i laboratorier på vattenkvalité och avloppslösningar. Man sammanställer och sprider kunskap om olika slags vattenfrågor samt utmaningar för vårt förorenade inlandhav Östersjön. Samarbeten sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Medborgare erbjuds gratis rådgivning på vatten- och avloppslösningar. Det ordnas Öppet Hus-dagar och andra event för att sprida information och kunskap. Man kan ta prover på sitt vatten mot en avgift. Ett av flera projekt är att bygga våtmarker i kommunen. Och det forskas på odling i stadsmiljö. Bland mycket annat. Se mer info på www.vattencentrum.se där du också kan boka visning.

Vattnet i fisktunnan har samma rödbruna färg som en fjällsjö brukar ha.

Ny akvaponiingenjörutbildning

Kan akvaponik vara en smart lösning på växande problem med torka och vattenbrist runtom i världen. Kanske kommer vi här i Sverige att odla våra egna frukter och annat för att slippa långväga transporter i framtiden.

– Tyvärr är cirka 70 procent av all frukt och grönsaker importerade idag. Vi kan bli mycket mer självförsörjande, tycker Amelia.

Intresset för akvaponik växer. Sedan hösten 2021 har Väddö folkhögskola i samarbete med Campus Roslagen startat en tvåårig yrkeshögskoleutbildning till akvaponiingenjör. Som till större delen sker på distans via nätet. Den första i sitt slag i landet. Det blev ett stort gensvar av sökande på en gång. 142 sökte till de 20 platser som första kullen består av. Eleverna har olika mål med sina studier. En del vill satsa på växthusodling, andra fiskodling och några planerar att bygga egna akvaponianläggningar.

Akvaponik är en nygammal vetenskap med historiska rötter som har framtiden för sig. Det ligger i tiden med kretslopp,

Tilapia trivs i varmt vatten.

Niltilapia kommer från Nilen.

FOTON: WIKIPEDIA

återvinning, ekologiskt och lokalproducerat.

Vi samarbetar också med förskolor och grundskolor som kommer hit på studiebesök, berättar Amelia.

Planeras för något nytt spännande framtidsprojekt?

– Vi har en förstudie på gång för att odla bananer, avslöjar Amelia.

Hennes dröm för morgondagens generationer är att alla skolor ska ha en egen

Drömmen är att odla bananer.

FOTO: PIXABAY

akvaponiodling, där barnen kan studera hur en bananplanta och andra exotiska växter ser ut i verkligheten. 🐦

Historia

I Mexico runt 1250 e Kr odlade aztekerna på konstgjorda öar, så kallade »chinampas« i sjöar. Odlingsbäddarna var uppbyggda av lera och förmultnad vegetation. Kanske världens första akvaponiska system därom tvistar de lärde? I södra Kina, Thailand och Indonesien finns uråldrig tradition av att odla akvaponiskt med till exempel fisk på risfälten.

FOTO: ROINE KARLSSON

Gräddö Marina

Nyöppnade Gräddhyllan

Anders Trygg på Skärgårdsvarvet

Boktips
Vätös egna
recept

Kokbok från Vätö

Vätö hembygdssförening har samlat gamla och nya recept från Vätö i Roslagens skärgård och närområdet till sin nya kokbok Vätö matarv. Den är vackert illustrerad med bilder som andas sommar, sol och hav. Med recept på bland annat torsk med pepparrot, ramslöks-soppa, seglarsallad men också jordgubbssylt, rabarberpaj och stenugsbakat bröd. Lättlagat och ofta med ingredienser man kan

plocka eller fiska själv. I boken finns tips till både förrätt, varmrätt och dessert, samt tillbehör./Josefin Ekberg

TITEL: Vätö matarv – somriga recept från Roslagens pärla!
FÖRLAG: Vätö hembygdssförening
ANTAL SIDOR: 66
CIRKAPRIS: 150 kr
ISBN: 978 91 527 3530 5
BESTÄLL: gallerikaxig@telia.com

Varv sätter Gräddö på kartan

Det går bra för företagen i Gräddö på Rådmansö. Den lilla byn kan stoltsera med hela två båtvarv. Det ena - Skärgårdsvarvet har börjat sälja Sandström-båtar och nyanställer. Det andra, Gräddö Marina, har en nyöppnad klädbutik i sina gamla varvslokaler med det passande namnet Gräddhyllan. Där säljs fina kvalitetskläder och lite inredning. Om somrarna lever Gräddö ångbåtsbrygga upp då både Norra Skärgårdslinjen och Nord-Sydlinjen trafikerar den dagligen. Det våras för Gräddö.

GRÄSKÖ BÅTVARV

N 59° 40.633' E 019° 01.001'

**Vinterförvaring
Service • Försäljning**

MERCURY

Tel: 070-853 63 13 • E-post: info@graskobatvarv.se

Väddö Båtcenter – Din båtpartner!

Fullserviceverkstad **Säljer, köper och byter.**
och vinterförvaring *Nya och begagnade båtar & motorer.*

@vaddobatcenter

**Väddö
Båtcenter**

Välkommen in i vår butik!
kontakt@vaddobatcenter.se | 0176-503 44 | vaddobatcenter.se

Vi kör i vått och torrt!

- Lastbåt med kran för frakt av gods
- Leverans av grus och jord i storsäck
- Utläggning av bojar och flytbryggor
- Bärning och bogsering
- Hämtning av bygg- och grovsopor
- Mark- och schaktarbete

**SKÄRGÅRDS
TJÄNSTER
YXLAN AB**

070-5379019 www.skargardstjanst.eu

Byggvaror av rätta virket

Vi levererar till Er med bil eller egen båt i mellanskärgården

EN DEL AV

Bergshamra 0176-26 02 10 / Spillersboda 010-222 90 60 / www.c24bygg.se

Eldbutiken Norrtälje
GENERÖS VÄRME ÅRET RUNT.

Contura
CONTURA 810
ORD. PRIS FR. 18 900,-
Delbet. fr 786 kr/mån

INSTALLERAT OCH KLART!
Vi är med. Hela vägen.

CERTIFIERAD
ELDSTADSINSTALLÖR

Eldbutiken Norrtälje Storstensvägen 6 (bredvid Byggmax) | tel 0176-142 00 | norrtalje@eldbutik.se
Öppettider: Mån-Tors 10-18, Fre 10-17 samt Lör 11-14 Stängt lördagar juni-juli-augusti.

www.eldbutik.se

Norrtälje »Roslagens huvudstad«

Namnet Norrtälje skrevs 1298 i Telgium samt 1409 Norra Tælgha. Detta har i doktrinen ansetts stå för ett med tälja besläktat namn på inbyggare: »deras som bor vid inskärningen«, med vilket avses »vid den långa viken«. Mitt igenom staden flyter Norrtäljeån. I hamnen ligger ångbåten S/S Norrtälje sedan 28 juli 1968. Båten levererades år 1900 och har trafikerat ett flertal sträckor bland annat till Åland. Idag är ångbåten en restaurang.

Visste du att Pensionat Granparken, Hotell Roslagen och Lilla Torget har varit inspelningsplatser för filmen »Ha ett underbart liv«?

Åtellet - hotellet vid ån

ÅTELLET 0176-700 450
www.atellet.se

#atellennorrtalje
facebook.com/atellet

SJÖTULLSGATAN 10, NORRTÄLJE

Pia Alm
Certifierad Inredare

0708-11 86 56
pia@indoorstylingdesign.se

INDOOR STYLING
&
DESIGN

SVERIGES NATURLIGASTE FRISKVÅRDSPOJEKT

Enkelt sätt att få motion
Upptäck nya och vackra platser
www.orientering.se/hittaut/norrtalje

hittaut norrtälje

Information om Hittaut Norrtälje
Du letar checkpoints i din omgivning. Registrera dem och ha chans att vinna fina priser. Allt är gratis. Pågår 27 mars till 30 september.
www.orientering.se/hittaut/norrtalje
norrtalje@hittaut.nu

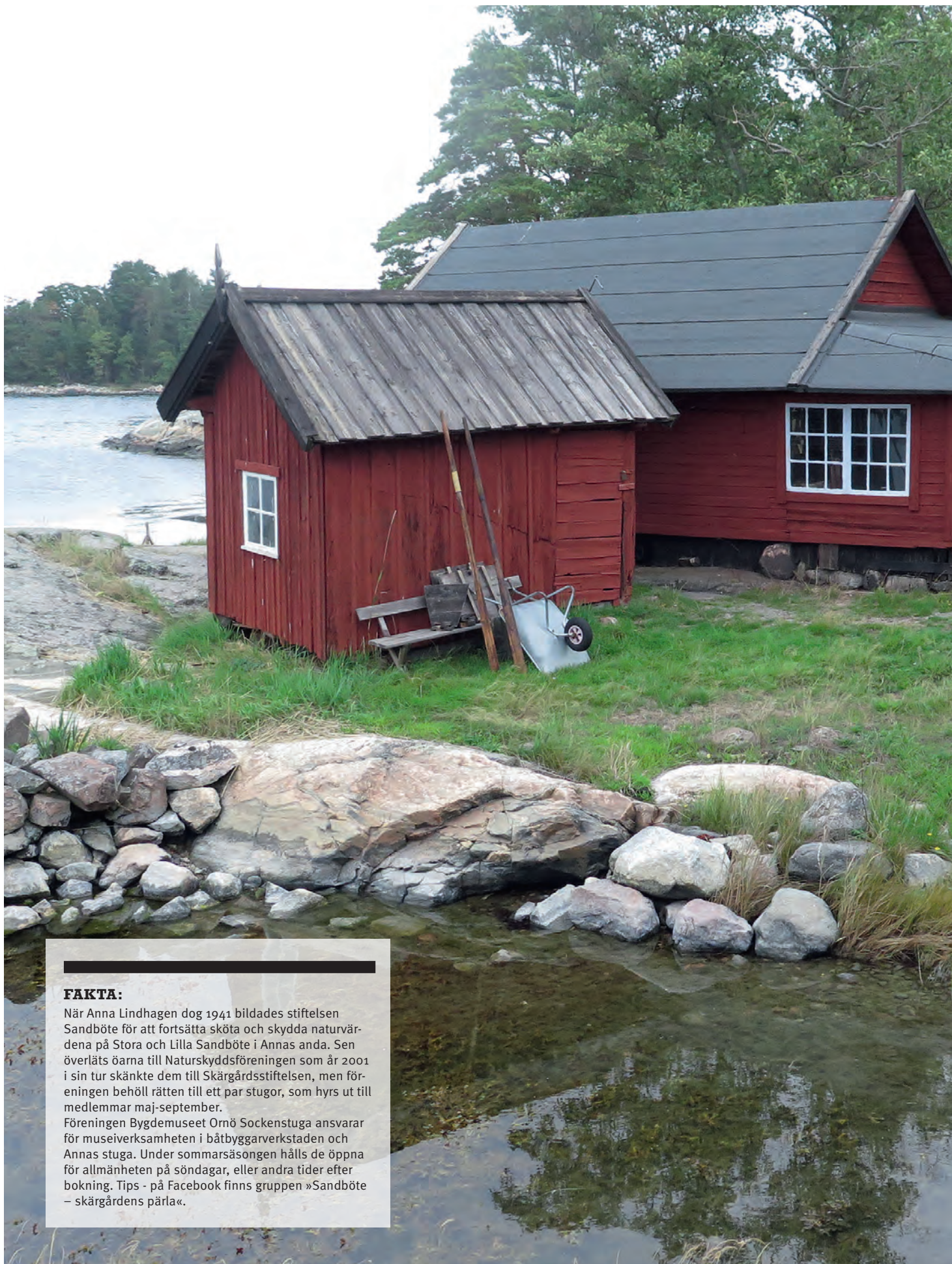
JANSSONS MARKISER

Allt i solskydd

Markiser • Persienner Rullgardiner

Kontakta oss gärna för gratis mättagning!
Vi har flyttat till Esplanaden 14, 761 45 Norrtälje
Tel 0176-177 95, E-post info@janssonsmarkiser.com
www.janssonsmarkiser.com

FAKTA:

När Anna Lindhagen dog 1941 bildades stiftelsen Sandböte för att fortsätta sköta och skydda naturvärdena på Stora och Lilla Sandböte i Annas anda. Sen överläts öarna till Naturskyddsföreningen som år 2001 i sin tur skänkte dem till Skärgårdsstiftelsen, men föreningen behöll rätten till ett par stugor, som hyrs ut till medlemmar maj-september.

Föreningen Bygdemuseet Ornö Sockenstuga ansvarar för museiverksamheten i båtbyggerverkstaden och Annas stuga. Under sommarsäsongen hålls de öppna för allmänheten på söndagar, eller andra tider efter bokning. Tips - på Facebook finns gruppen »Sandböte – skärgårdens pärla«.

Annas arv till Sandbötes natur

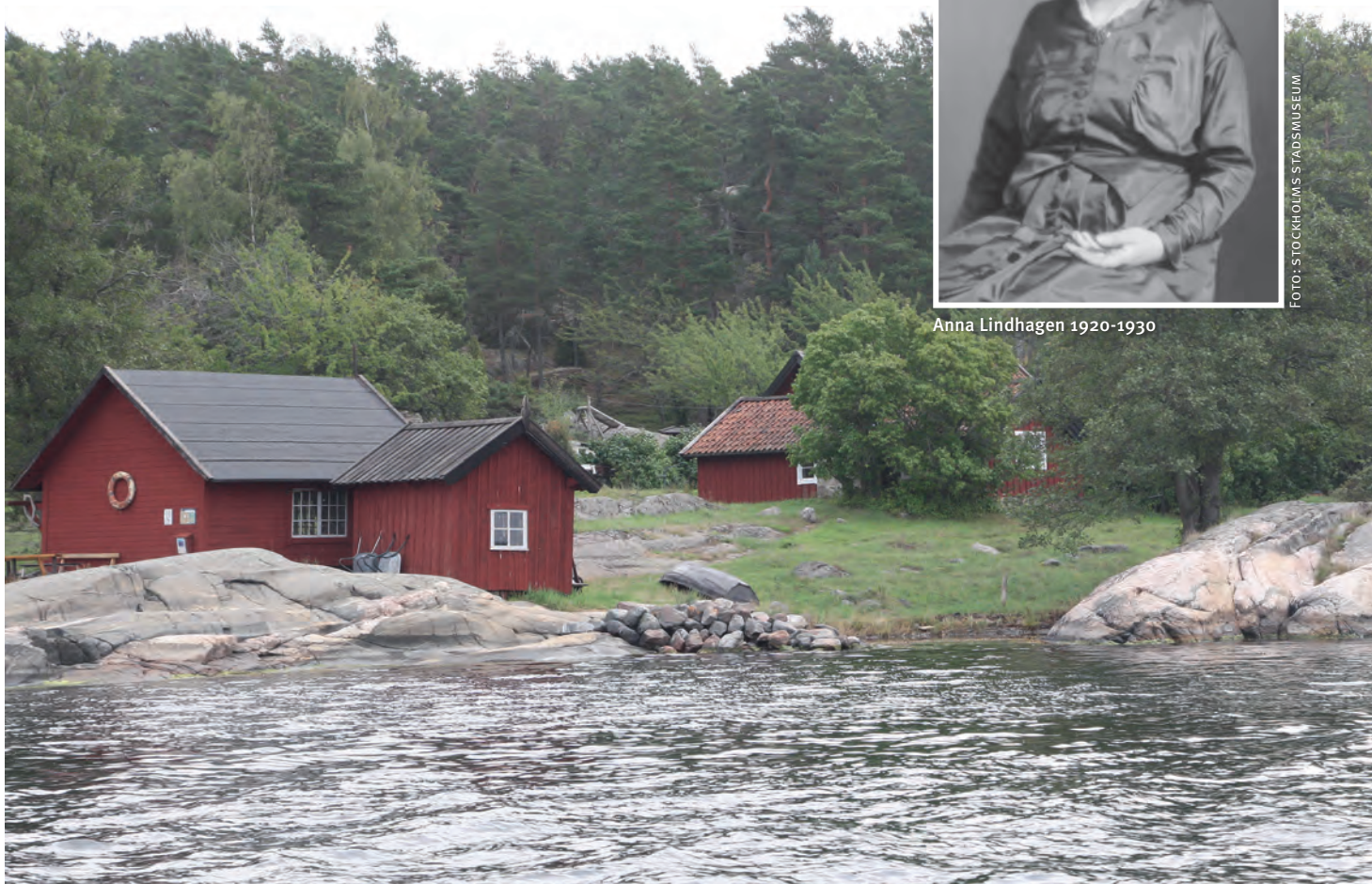
Strax öster om Ornö ligger naturreservatet Stora Sandböte.
Med slätterängar, urskog, några stugor och ett litetbåtbyggarmuseum.
Här kan naturvänner och besökare njuta av rara blommor och blad i skärgårdsmiljö.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

Anna Lindhagen 1920-1930

FOTO: STOCKHOLMS STADSMUSEUM

Muséet/verkstaden är intakt som den sista båtbyggaren lämnade det.

Ått Sandböte blev naturreservat

kan vi tacka politikern den så kallade »koloniträdgårdarnas moder« och »krutgumman« Anna Lindhagen för. Stockholmskvinnan köpte öarna Stora och Lilla Sandböte 1930 som en plats för henne att vila upp sig på. Anna var en bestämd dam med starka åsikter. I hennes testamente stod utförligt hur naturvärden skulle skötas, »gräset måste mejas varligt och viktiga växter skyddas...« bland annat. Modernisering som el och telefon ville hon skydda öarna från. Inte heller fick grammofonmusik spelas. En hänsyn som visas än idag av respekt för Annas vilja.

Nej, vill man ha partaj är Sandböte fel ställe att åka till. Hit kommer man för naturen, tystnaden och lugnet. Insupa atmosfären och varva ner. Och även för den historiska miljön med en air av skärgårdsbönder som levtt knapert på självhushåll som fiske, små odlingsplättar samt ett fåtal djur. Öns sista bofasta var änkan Clara Söderman, som dog 1989. Hennes make Johannes byggde träbåtar

Per August Sundin med maka Maria Kristina Öberg på Sandböte sent 1800-tal.

i den lilla verkstaden, idag ett båtbyggarmuseum, så gott som orört sedan hans bortgång 1967. Han var även en skicklig skulptör och konstnär.

Det gamla 1700-talstorpet där Anna bodde brann tyvärr ner 2001 men återuppbyggdes enligt gamla ritningar och bilder. Idag är »Annas stuga« ett museum som visar hur ett 1800-tals hem kunde vara möblerat. På ön finns också en vedeldad bastu, ett utedass, »Claras stuga« samt »skomakarstugan«, två stugor som

medlemmar i Naturskyddsföreningen kan hyra för en blygsam summa. Efter intresseanmälan väljs hyresgästerna ut via lottdragning.

Enkelt boende

Vi hade turen att bli valda och har fått några A4-sidor fulla med information. Hur man hittar, vad som gäller och så vidare. Allt man kan tänkas undra. I Dalarö tar vi färjan till Ornö och sen letar vi rätt på Bergbrottets marina där föreningens snurrebåt ligger förtöjd. Den får vi låna och köra oss själva ut till ön (tankar gör vi på hemvägen sen när vi passerar Kyrkviken där det finns en sjömack).

Det visar sig vara busenkelt att hitta till ön. Vi kör i maklig fart genom ett långt sund och girar sen norrut tills Stora Sandböte syns med blotta ögat. Vi känner igen husen från bilder vi sett och styr kosan mot bryggan. »Hissa upp motorn och stäng av huvudströmbrytaren« står det i våra papper. Aj, aj kapten. Och »var rädd om propellern«. Ja, annars kan det bli dyrt. Det första vi möts av är den gamla

Claras stuga hyrs ut till Naturskyddsföreningens medlemmar.

»Nej, vill man ha partaj är Sandböte fel ställe att åka till. Hit kommer man för naturen, tystnaden och lugnet. Insupa atmosfären och varva ner.«

båtbyggerverkstaden och en sjöbod. Nu känns som om farbror Melker snart ska dyka upp och fråga vad vi är för ena. Vi kikar in i båtbyggarmuseet. Det minsta varvet vi någonsin sett. Inte större än ett vanligt båthus. Därinne ligger verktygen på plats som om Johannes snart kommer tillbaka för att bygga klart nästa båt. Även damm och sågspån ligger kvar.

Vi traskar vidare upp mot Claras stuga och skomakarstugan där vi ska bo. Här finns gott om sängplatser, till och med spjålsäng. Allt i inredningen är gammalt, återvunnet och omaka. Rena rama motsatsen till att bo på spahotell. I packningen har vi med egna lakan, handdukar och förnödenheter. Vistelsen känns som att resa hundra år tillbaka i tiden. Med enkla förhållanden. Varken tv eller dator.

Utedass, brunnsvattnen och vedeldning i kamin. Diskar gör vi för hand utomhus. Lite el finns trots allt, från solceller. Den räcker till några lampor och ett litet kylskåp, som vi väljer att inte slå på. Vi ska ju bara vara här en helg. Maten klarar sig bra i vår kylväska.

Slätterängar

Att leva utan bekvämligheter och moderniteter blir både annorlunda och en erfarenhet av att känna mer närhet till naturen. Sandböte består till stora delar av orörd hållmarkstallskog. Och några väl-skötta slätterängar finns bevarade. Arter man kan hitta är bland annat bockrot, blodnäva, rölleka, gulmåra, tjärblomster, svartkämpar, brudbröd, Adam och Eva, strandvänderot och nattviol, som vi tyvärr

missar då vi besöker ön i september.

Vi går på en liten upptäcktsfärd och följer en smal stig som leder oss in i skogen och hittar snart en liten sandstrand. Här kan man ju gå i om man inte gillar klippbad. En annan stig leder till öns högsta punkt. Där man förr tände en signaleld, därav namnet »böte« som lär betyda kulle eller berg där värdkase stått. Med vilken man signalerade optiska budskap med förr.

Stora Sandböte andas en massa skär-gårdshistoria och det är lätt att fantisera om hur livet här tedde sig i forna dagar. Mycket tycks vara sig likt. Vi kan tacka Anna och hennes testamente att naturen fortfarande vårdas ömt in i framtiden. Och vi hade bara radion på en kort stund på låg volym. Lovar. På återseende. 🐦

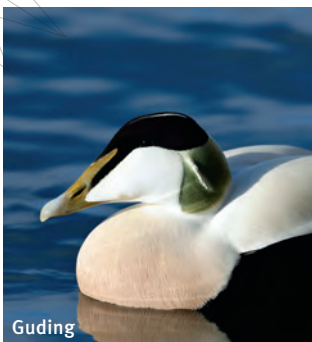

W

FOTO: ROINE KARLSSON

Gösta Roxell, Blidö

Guding

Olle Sjöblom, Fejan

Kerstin Fogelström, Sundskär

Fotograf prisad av Pelarorden

Sällskapet Pelarorden tilldelade 2020 års stipendium ur Uno Östermans skärgårdsfond till Magasin Skärgårds fotograf Roine Karlsson. Sedan kom pandemin emellan, men nu i mars 2023 hyllades han på Pelarordens vinterting i Mariehamn. Motiveringen tar upp hans bildskatt och dokumentation av skärgårdens folk, natur och fågelliv, samt de årliga fågelinventeringar han och ornitolog Bill Douhan har gjort i många år, och tar upp pristagarens projekt med att bygga ejderhus och inspirera andra till detsamma.

– Jag är mycket stolt och rörd att få ta emot ett så fint pris av ett sällskap bestående av så många skärgårdsbor och skärgårdsvänner, säger Roine.

FOTO: JOSEFIN EKBERG

Club Car

Skärgårdens populäraste elbil

Club Cars elbilar syns och märks alltmör i den svenska arkipelagen. Inte så konstigt! De är praktiska, bekväma och pålitliga. De bjuder såväl skärgårdsmiljön som öbefolkningen på både glädje och nytta.

Nytt för i år är den nya Walter Mauserhytten som är en rymligare hytt med ergonomiskt armstöd för både chaufför och passagerare.

Epton Trading är generalagent för Club Car i Sverige.

| 08-10 82 83 | info@epton.se | www.epton.se

Epton Trading AB

MATTSSON & THOLÉN BYGGER AB

Totalentreprenör på fastland & öprojekt

All slags om-, ny- & tillbyggnader

Utför öjobb med egen båt & transporter

0176-282 590
info@mtbygger.se
www.mtbygger.se
Följ oss på Facebook & Instagram

Forsmarks Wårdshus

I detta vackra 1700-talsbruk ligger Wårdshuset med stor uteservering mot Bruksdammen.

Wårdshuset är öppet för mat, fika och catering. En underbar miljö för bröllop och fest med övernattnig i brukets herrgårdsflyglar intill bruksdammen.

Tel 0173-501 00
www.forsmarkwardshus.se

Redo för *RENOVERING?*

Vi har produkterna och kunskapen som gör jobbet enklare. För personlig och proffsig hjälp - välkommen till oss!

<p>Tjänster</p> <ul style="list-style-type: none"> * Fasadjälpen * Stilhjälpen * Mattläggning * Golvspjning * Badrumsrenovering 	<p>Butik</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tapeter * Färg * Golv * Kakel-klinker * Inredning
---	---

www.roslagensgolv.se

Fabriksvägen 13, Östhammar
Öppet: Vard 7-18, lör 9-14

DELKA

Ditt stängsel- och staketproffs

<i>Försäljning</i>	●	<i>Projektering</i>
<i>Montering</i>	●	<i>Konsultation</i>

Stängselbutiken öppen efter överenskommelse. Ring innan.
DELKA.SE - 0173-230 77

Adas VI BAKAR OCH LAGAR FRÅN GRUNDEN!
kafé & bageri

SOMMAR på Adas!

Sommartid är trädgården vårt hjärta! Den är stor och lummig med gott om plats. Sitt i skuggan under ett äppelträd, eller vila en stund i hängmattan. Ur trädgårdslandet plockar vi bär och grönsaker som blir till bakverk och rätter för dagen.

Med ingång från gården hittar ni myBLISS butik med barn- och damkläder, leksaker och presenter

Välkommen också att checka in på **HOTELL Adas**
Öppnar under sommaren, för mer info se www.adaskafe.se

Välkommen till vår värld!

VI HAR ÖPPET ALLA DAGAR!

Norra Tullportsgatan 6 Östhammar. Tel 0173 12999

I Snäckesund och på resor
runtom i världen hämtar Malou
inspiration till helande musik för själen.

Hyllad artist med »musikalisk urkraft«

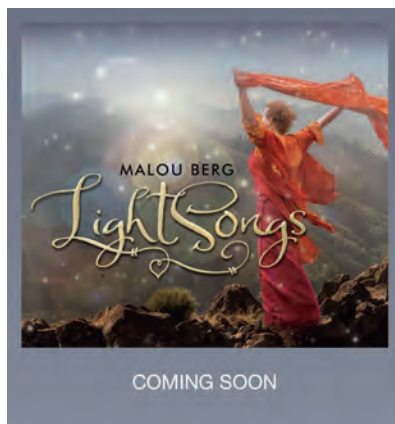
Vid en idyllisk sjö utanför Öregrund i norra Roslagen bor den internationellt prisade sångerskan Malou Berg. Här hittar hon harmoni och inspiration till skapandet av sin helande musik. Skrivna på sitt eget språk, plejadiska, omöjligt att översätta.

TEXT O. FOTO: Christer Bergström

Än i dag är artisten Malou Berg gospelsångerska för många. Hon gjorde sig ett namn inom gospeln på 1980- och 1990-talen. Inte för att hon försöker två sina händer rena från gospeln, men sedan hon lämnade genren för snart trettio år sedan söker hon sig vidare i en annan musikalisk dräkt: Helande musik för själen. När vi träffas hemma på hennes gård i Snäckesund mellan Östhammar och Öregrund, är hon fullt uppe i slutplaneringen av LightSongsboxen. Kronan på verket Plejadsviten. Boxen innehåller tre cd-skivor som ska ges ut senare i år.

Malous idé och vision med ljussångerna är att de ska sjungas tillsammans, vara en ny typ av allsång, framförda med körer av olika storlek; solist, instrumentaler och sjungande publik. Ljussångerna är väldigt långa, har ett eget språk som ingen förstår, är upprepande och meditativa, med återkommande instrumentala partier. Sångerna är tänkta att balansera, lugna hjärtat, att man genom sången får sjunka in, andas ut, coola ner stress och oro.

– När jag lämnade gospeln i mitten av 1990-talet sa folk »du är inte klok«. Visst, jag hade ju fått upp flytet, jag hade upptäckt att min röst passade att sjunga gospel, men samtidigt kände jag att gospeln följde sitt givna mönster, hjärtat fanns

inte längre med, jag ville uttrycka andra saker i min musikalitet, förklarar Malou Berg om varför hon lämnade gospeln, medan hon visar runt i hennes härliga, kreativa och personliga miljö i det charmiga huset med torn vid Snäcksjön.

Torn, Malou hade länge drömt att bo i ett hus med torn, att sväva litet högre i luften, så i den ena av två utbyggnader som gjordes på det från början lilla torpet, byggdes tornet. Det var byggnadstekniskt komplicerat att få till, men här njuter hon av att sitta och bara vara, meditera och njuta av vyerna.

Påhittat känslspråk

Jag kan inte riktigt släppa tanken på varför hon lämnade gospeln och tänker på

hennes kritikerrosade album Nu Faller Ljuset In I Mig, och Den Inre Vägen. När vi gått omkring i husets alla rum och satt oss tillrätta, jag i vardagsrummets soffa med generöst om plats, Malou i den fluffigt härliga fåtöljen, flankerade av flygeln och panoramafönster ut mot naturen och vattnet, undrar jag vad den egentliga orsaken var till att hon vände gospeln ryggen. På frågan utstrålar hon självklar harmoni, underbart lugn och nästan filosofiskt mindset och förklarar:

– Allt kollapsade efter utgivningen av albumet Den Inre Vägen. Det tog flera år innan jag blev klar med skivinspelningen och innan jag kunde presentera musikstycket för en stor publik. Jag fick lyriska och strålande recensioner och flera bejublade konserter av verket framfördes. »Den Inre Vägen« är ett sakralt musikstycke för tre solister, kör och stråkkvartett och nu var det meningen att göra en rikstäckande turné. Jag satsade allt, lade ner hela min själ i projektet, men det visade sig i slutänden att kyrkor, studieförbund och andra tänkbara finansierare inte hade tillräckligt med pengar. Alla ambitioner och all planering bara föll ihop som ett korthus, allt rann ut i sanden.

Sorgen över det kollapsade projektet blev stor och Malou lämnade gospeln. Nu väntade hon på nästa musikaliska

»Jag älskar tända ljus i hemmet, men den som tror att jag börjar dagen med rogivande te och yoga tror fel. Meditation och Taiqi Gong är viktiga för mig, men jag börjar oftast dagen med kaffe, macka och ibland ett ägg.«

ingivelse. Det blev skivan HOYA som släpptes 2003, vars element är jord. Malou sjunger på sitt eget påhittade känslopråk, »plejadiska«.

– Hoya bara poppade upp. Jag tänkte att jag skulle skriva musik som rätt och slätt låter skönt, som hjälper lyssnaren att hitta tillbaka till det lugn och den frid som vi alla behöver. Jag ville ha sköna ord att sjunga, ord som inte kan översättas. Titelsången Hoya har bara ett enda ord; Hoya.

Inspiration överallt

Hoya följdes sedan upp med den hyllade uppföljaren Omine (himmel) som släpptes hösten 2005 och har en mer meditatív inriktning. Därpå följde AmaOna (vatten) 2008. Alignment (eter) gavs ut 2010, året därpå följde en remixplatta med julkänsla, Breathe Out. Hösten 2016 släpptes den avslutande skivan, Ma Yema (eld).

UTMÄRKELSER:

Malou Berg fick Östhammars kommuns kulturpris år 2005 och juryn motiverade priset med att Malou är »en konstnärlig och musikalisk urkraft!«.

I konkurrens med över 4 000 inskickade bidrag till prestigefyllda »UK Songwriting Contest« i England vann Malou Berg, som enda svenska artist, 2006 års tävling i kategorin »Miscellaneous« med sången »Omine«. Det här var Malou Bergs internationella genombrott.

Vid Östhammars Litteraturförenings ORD-Festival år 2009 utsågs Malou Berg till årets Ordpris-mottagare, för att hon har skapat ett alldeles eget, sinnligt och musikaliskt språk Plejadiska

Samma år var Malou huvudakt på Hwa Eom Spirit Music Ritual, en stor internationell fredsfestival i Sydkorea, där hon tillsammans med lokala musiker på traditionella instrument och en kör, framförde sånger från albumet Hoya.

KURIOSA: 1977 var Malou Berg med i Melodifestivalen och tillsammans med Greta Zachrisson framfördes låten »Åh, vilken sång«.

Det kan vara svårt att sätta en musikalisk etikett på Plejadisviten. Musiken är tidlös men hon har ingenting emot att kalla den världsmusik, med funktion att hela och läka själen, musik att bli omsluten av med vilken hon vill ge tröst och livsglädje.

Vilket element känner du dig själv mest hemma i, undrar jag?

– Jag känner mig mest hemma i luften, att sväva omkring, att sitta högt i tornet. Men svävar man omkring i luften, då behöver man också stå stadigt på jorden, ler hon med en värme som känns ända inifrån.

Lagom till julen 2018 släpptes samlingskvivan Restful. För fyra år sedan släpptes det första av tre album med meditativa LightSongs, långsamma långa meditativa sånger att försjunka i, tänkta att gunga med i och sjunga tillsammans. Den kommande boxen innehåller tre cd-skivor med alla 15 LightSongs.

– LjusSångerna kan komma till mig precis när som helst, under en promenad, när jag sitter och kör i bilen, under hundpromenaden, i poolen... Ja, var som helst. Jag påverkas av miljöer, som berget Katsina i Sedona, Arizona eller Hawaii. Det gäller att alltid ha mobilen redo och tillgänglig så att jag kan spela in melodin och början till texterna, säger Malou och får något speciellt i rösten och blicken när hon talar om vilken betydelse gården i Snäcksjön, den egna bryggan och Snäcksjön har för hennes musikaliska sökande och skapande..

– Jag älskar tända ljus i hemmet, men den som tror att jag börjar dagen med rogivande te och yoga tror fel. Meditation och Taiqi Gong är viktiga för mig, men jag börjar oftast dagen med kaffe, macka och ibland ett ägg. Sedan tar många olika sysslor över. LjusSångerna går sin egen väg. De dyker ner när som helst under dygnet, berättar hon. 🐦

Ett av Malous många rum är vikt åt meditation.

Välkommen till Rådmansö

Till halvön Rådmansö som ligger öster om Norrtälje går E18 hela vägen till Kapellskärs hamn, där färjor dagligen kör rutter till Åland, Finland och Estland. Till Rådmansö hör en stor del skärgård med kända fyrplatser som Söderarm, Tjärven och Svenska Högarna. Före 1951 var Rådmansö landets största skärgårds-kommun. Taxibåtar går från fiskebyn Refsnäs samt Östernäs på södra sidan. Sommartid trafikeras ibland Gräddö brygga. Bland annat den anrika ångbåten Blidösund. Runtom i skärgården finns ryssugnar, hållristningar och labrynter. I Riddersholm står en vacker väderkvarn. Likaså på ön Lidö, ett stenkast från Rådmansö. Den ovanliga Mnemosynefjärilen kan skådas. I Kapellskär står ett minneskors över färjekatastrofen med Estonia. På platsen finns även en hållristning från 1752, då kung Adolf Fredrik och hans manskap väntade på bättre sjöväder. Här växer också »ryssgräset«, en kvarleva från rysshärjningarna.

FROTUNA TAXI & BUSS AB
*Vi hör dig lungt
och säkert*

ABONNERING AV BUSSAR
Telefon 0176-26 90 65
www.frotunataxiobuss.se

Trevis
Måleri AB

070-403 31 03
www.trevismaleri.se

ZUMBA!
RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD

move
CATARINA HAGSTRAND

www.movecatarina.se

DIN BYGGHANDEL!

RÅDMANSÖ
BOLIST

0176-402 65 info@bolistradmanso.se
www.bolistradmanso.se

GRÄDDÖ BYGG
& SNICKERI AB

TOTALENTREPRENÖR

Mattias Anders
070-723 41 20 070-723 41 21

www.graddobygg.se

BÅTFÖRSÄLJNING
GRÄDDÖ

GeMi Boats **HONDA**
SANDSTRÖM **MARINE**

0730-29 39 49 graddobatar.se

Hej hopp!
Gräddö Sjöliv

Gästrum, roddbåtar, fiske,
segelbåtar, bastuflotte, boule
och sjötaxi till krogarna

076 793 76 17 graddosjoliv.se
hej@graddosjoliv.se

Bröllop och fest!
Hyr bygdegården vid havet

www.radmansobydegard.se

0176-404 99
www.lidovardshus.se

ICA **Gräddö** **QSTAR**
Skärgårdshandel

Välsorterad ICA-butik

ATG, Svenska Spel
Ombud för Posten och Systembolaget

Välkommen
GRÄDDÖ SALONGEN AB

Ingela Wickman
Boka tid (i mån av tid drop in)

0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com
Mitt emot ICA i Gräddö

GRÄDDÖ
ELINSTALLATIONER AB

0709-556 636
www.graddoel.se

bilden **BERÄTTAR**

Målning över olyckan
gjord av den tyska
konstnären Willy Stöwer.

Carl Olof överlevde Titanic

Den 15 april är det 111 år sedan atlantångaren Titanic sjönk. En av få överlevande var svensken Carl Olof Jansson. I ett långt brev hem beskrev han efteråt sin hemska reseupplevelse, som här återberättas av hans systerdotter Karin Breman. **TEXT: Karl-Gustaf Mattsson**

ONSDAGEN DEN 17 APRIL 1912 inkom ett telegram från New York till poststationen i den lilla landsorten Korsberga, en mil väster om Hjo. Bud gick till adressaten Alfred Jansson i Vadene som genast skickade sin sextonåriga dotter Hanna att hämta brevet.

– Mamma berättade långt senare att hon aldrig sprungit hem med ett telegram så fort som den gången. De fyra kilometrarna rusade hon utan att stanna en enda gång. Och väl hemma kunde hon ropa; »Han lever, han lever! Carl-Olof har överlevt Titanic!»

Västgöten Carl-Olof Jansson arbetade som snickare i Örebro och var aktiv socialist då han blev inkallad till värnpliktstjänstgöring, men tanken på att slava i armén ett år med urusel mat och överstare till officerare, lockade inte den unge Jansson.

– Månaden innan han skulle inställa sig för han till Köpenhamn och köpte en amerikaväst, det vill säga pass och nödvändiga handlingar för att kunna rymma till USA. En brottslig handling egentligen, men gjord för att komma undan försvarsmakten och de svenska myndigheterna, berättar Karin.

För sina ihopsparade pengar lyckades han köpa

Carl Olof Jansson återvände aldrig till Sverige. Men han höll kontakt brevledes fram till sin död 1978.

NATIONAL WAR WORK COUNCIL
ARMY AND NAVY
YOUNG MEN'S CHRISTIAN ASSOCIATIONS
"WITH THE COLORS"

Camp Funston 1917
sept 30

Bästa föräldrar och syskon
jag såndes ett brev till
er och omkring till 3 veckor
sedan men vet inte om
det har gått fram så
jag såndes ett annat brev
är ännu kvar här i
kammern att bli kvar här
för stannat 3-4 veckor
så om ni skriver så
kan ni adressera hemma
litet om det riktigt
tråkigt här behöver inte
välja det är stor skilnad
från den svenska armien
och vi är som prinsar här
när vi är ute på marken
så kan man ju inte
räkna på att ha allting
så bra men vi kan inte
klaga så heller

bilden **BERÄTTAR**

RMS Titanics förstklassiga gym som knappt hann användas innan hon sjönk. Foto: Robert Welch

Målning över fartygets pampiga trappa, ur Titanic National Museums Northern Irelands samlingar.

en tredjeklassbiljett på den nya engelska atlantångaren Titanic, som skulle avresa från Southampton 10 april. Osänkbar som hon ansågs vara kände Carl-Olof sig i princip redan som framme i Amerika. Med sig i bagaget hade han lite kläder och en fiol som hans far byggt. Därtill en stor påse skorpor från sin mamma. I Köpenhamn träffade Carl-Olof några andra unga män med samma anledningar att lämna Sverige. En av dem var journalisten August Wennerström från Ystad som han snabbt blev god vän med.

– Båda var socialister och nog ganska tuffa personligheter, säger Karin.

Allt fanns ombord

På påskafton klev herrarna på tåget till Esbjerg där de bytte till en norrsjöbåt. Skutan styrdes mot England, dit man anlände efter en sjösjuk färd. Efter några timmars matintag i London for de söderut till Southampton. Vid kajen nere i hamnen kunde de spana in den vackra båten de skulle resa med. För Titanic var ingen båt vilken som helst, utan världens då största passagerarskepp. Det skulle bli en lyxresa även för dem som hamnade längst ner i tredjeklass.

Efter två dagars väntan på en ankommande båt från Göteborg kunde de, efter läkarundersökning och vaccinering, kliva ombord. Sina hytter hittade de längst ner i fartyget. Ungkarlar i fören, ogifta kvinnor i aktern. Efter middag tog de sig en rundpromenad på båten.

Carl-Olof beskrev själv; »Båten var som en liten stad, det kan man tänka sig när vi var nästan 3 000 innevånare. Alla bekvämligheter fanns ombord

såsom telefonstation, telegraf, polisstation med tillhörande fink, lasarett, tre krogar, postkontor, tidningsredaktion, toaletter i långa banor, kyrka, balsalong samt badinrättning inte att förglömma.«

Titanic bogserades ut ur hamnen av fem båtar, begapade av tusentals åskådare som ville se jungfrufärden. Fartyget gick rakt över engelska kanalen till franska Cherbourg där man enligt Carl-Olof hämtade upp »några hundra glada fransyskor».

Kapten Smith vände sedan skutan norrut och mellanlandade dagen därpå i Queenstown på Irland, innan man satte kurs rakt västerut mot Amerika. Fyra sköna resdagar över Atlanten väntade. Carl-Olof och

hans kamrater njöt av livet ombord. De umgicks med flickor och tid fanns för filosofi.

– Han skrev sedan; »Vi hade det så bra och behövde bara gapa för att stekta sparvar skulle flyga en i halsen. Jag liknade det hela vid ett fullständigt kommunistiskt samhälle som vi socialister drömt om som skulle bli förverkligat. Slitet och släpet i det nya landet tänkte vi kommer tids nog, därför hade vi ingen brådska att komma fram«.

Klockan åtta på söndagskvällen 14 april åt passagerarna kvällsmat. Efteråt en sväng på däck där Carl Olof kunde konstatera att havet var stilla och lugnt. I godan ro gick man till kojs. Vad de inte visste var att Titanic fått ta emot flera isvarningar under dagen och att de nu närmade sig det område utanför den amerikanska östkusten där många isberg drog fram. Klockan 23.40 kolliderade Titanic med ett isberg. En reva på nära hundra meter slet

Edward J Smith var befälhavare på Titanic och följde henne i djupet.

»Klockan 23.40 kolliderade Titanic med ett isberg. En reva på nära hundra meter slet upp sex vattentäta sektioner på styrbords fartygssida. Fyra var vad man hade kunnat klara. Titanic var dödsdömt.«

upp sex vattentäta sektioner på styrbords fartygssida. Fyra var vad man hade kunnat klara. Titanic var dödsdömt. En minusgrad i vattnet och två dagsresors avstånd till hamn.

Motades bort

Carl-Olof kände kollisionen och sprang barfota upp på däck, stod där och stirrade ut i mörkret för att få syn på isberget som någon nämnde skulle finnas där. Då befallningen efter bara 20 minuter gick om att gå i livbåtarna sprang han ner för att klä sig. Men hann där bara få på sig rocken då vattnet började fors in i hytten. Väl uppe på däck igen upptäckte han sina kamrater stå med flytvästar på; ”med förskräckelse målad i deras anleten”. Utan framgång sökte han efter en väst men träffade så två svenska flickor, som han blivit bekant med under resan. De bad honom följa med dem i en livbåt.

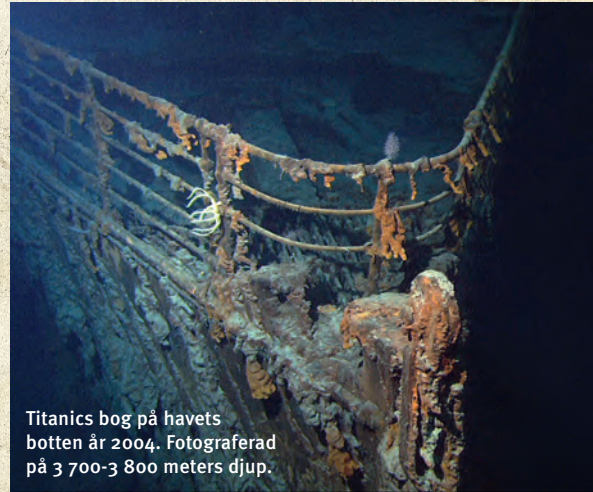
Men där blev han tillbakamotad av en besättningsman. I första hand gavs bara plats för kvinnor och barn. »Det ögonblicket kan jag inte med penna beskriva, ty jag vet inte hur det kändes. Men ett vet jag, jag tänkte på mor, tänk vilken sorg. Jag tordes icke tänka längre ty jag var rädd för mitt förstånd«, skrev Carl-Olof senare.

– Här kan jag knappt läsa brevet vidare, för varje gång jag läser det så gråter jag, säger Karin.

Båten sjönk alltmer och snart steg vattnet över däck. En besättningsman kunde nu inte erbjuda Carl-Olof mer än en pris snus, vilket han intog en stor portion av. Vännerna fattade varandras händer och hoppade så ut i det iskalla havet. De sjönk djupt ner innan de lyckades ta sig upp. När de två flickorna i livbåten såg Carl-Olof och de andra pojkarnas situation hoppade de ur livbåten ner i havet. De ville vara hos dem.

Räddad av dörr

Strax därefter exploderade Titans ångpannor, vilket blev dem till hjälp. För då slets dörrar bort och flög ut i havet. Något som vännerna efter stor möda fick tag på. När Titanic till slut sjunkit blev allt becksvart mörker. Överallt hördes ångestfyllda rop på hjälp. De som inte klarat sig upp i en båt eller hittat något att klänga sig fast vid frös ihjäl, en efter en. Till slut var bara en av flickorna kvar.

Titanics bog på havets botten år 2004. Fotograferad på 3 700-3 800 meters djup.

Carl-Olof försökte få henne att hålla ut men till sist orkade hon inte mer utan släppte taget och drunknade.

När till slut även dörren började sjunka uppstod slagsmål på liv och död. Carl Olof skrev sedan: »När jag tänker på det hela förstår jag inte hur jag kunde bli räddad, men min kallblodighet att kunna stöta ifrån mig dom andra, så att vi kunde hålla oss över vattnet gjorde mycket till. Det är hemskt men i ett sådant ögonblick är det endast frågan om sitt eget liv.« Carl-Olof lyckades senare simma till en närliggande livbåt som var vattenfylld, och där träffade han på sin vän August Wennerström.

Efter sju timmars väntan fick de se ett ljus i mörkret. Det var Ångaren Carpathia som hört nödsignalerna från Titanic och vänt för att komma till hjälp. Efter någon timme var de framme och firade upp överlevande. Två dagar senare anlände Carpathia New York. Efter läkarvård och vila, telegram och brev, reste Carl-Olof och Wennerström till Chicago. Där skildes deras vägar åt. Wennerström kom att bosatta sig i staten Idaho. Och Carl-Olof som hade rymt från Sverige för att slippa värnplikten, han blev vid första världskrigets utbrott enrollerad i amerikanska armén. Han kom att delta i strider vid fronten i Frankrike, sårades flera gånger men överlevde även dessa hemskeer. Åter i USA flyttade han till Nebraska där han gifte sig och blev byggmästare. 🐦

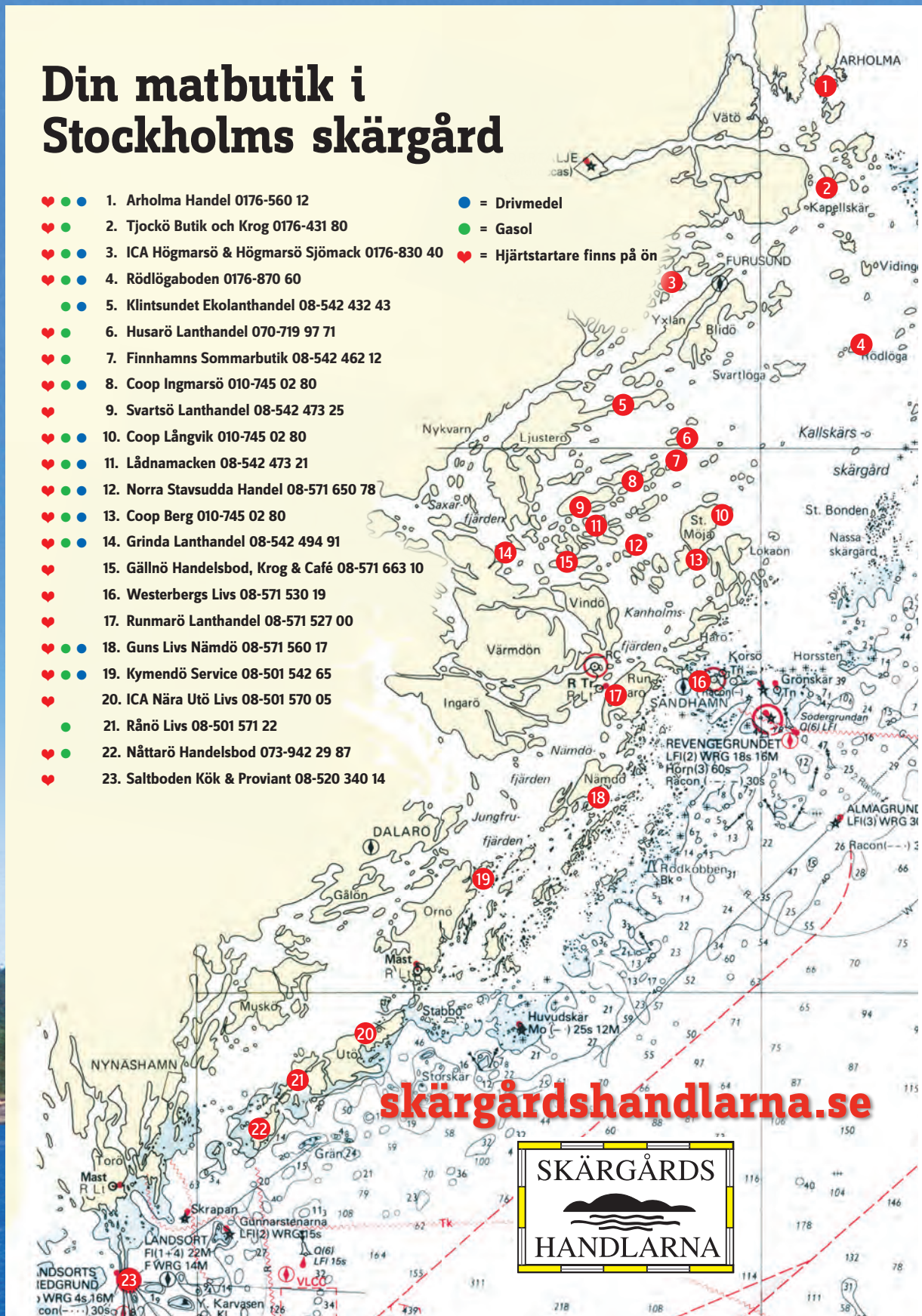
Din matbutik i Stockholms skärgård

- ♥ ● ● 1. Arholma Handel 0176-560 12
- ♥ ● ● 2. Tjockö Butik och Krog 0176-431 80
- ♥ ● ● 3. ICA Högmarsö & Högmarsö Sjömack 0176-830 40
- ♥ ● ● 4. Rödlögaboden 0176-870 60
- ● 5. Klintsundet Ekolanthandel 08-542 432 43
- ♥ ● ● 6. Husarö Lanthandel 070-719 97 71
- ♥ ● ● 7. Finnhamns Sommarbutik 08-542 462 12
- ♥ ● ● 8. Coop Ingmarsö 010-745 02 80
- ♥ 9. Svartsö Lanthandel 08-542 473 25
- ♥ ● ● 10. Coop Långvik 010-745 02 80
- ♥ ● ● 11. Lådnamacken 08-542 473 21
- ♥ ● ● 12. Norra Stavsudda Handel 08-571 650 78
- ♥ ● ● 13. Coop Berg 010-745 02 80
- ♥ ● ● 14. Grinda Lanthandel 08-542 494 91
- ♥ 15. Gällnö Handelsbod, Krog & Café 08-571 663 10
- ♥ 16. Westerbergs Livs 08-571 530 19
- ♥ 17. Runmarö Lanthandel 08-571 527 00
- ♥ ● ● 18. Guns Livs Nämdö 08-571 560 17
- ♥ ● ● 19. Kymendö Service 08-501 542 65
- ♥ 20. ICA Nära Utö Livs 08-501 570 05
- 21. Rånö Livs 08-501 571 22
- ♥ ● ● 22. Nättarö Handelsbod 073-942 29 87
- ♥ 23. Saltboden Kök & Proviant 08-520 340 14

● = Drivmedel

● = Gasol

♥ = Hjärtstartare finns på ön

skargardshandlarna.se

Din matbutik i Stockholms skärgård

skärgårdshandlarna.se

Ladda ner
Skärgårdshandlarnas
App!

En tur i skärgården kräver inga förberedelser. Skärgårdens matbutiker har allt du behöver. Livsmedel, färsk fisk, nybakat bröd, skärgårdsslöjd och ofta lokalt odlade grönsaker. Vi vill med vårt breda sortiment och vår geografiska spridning att du ska få en trevlig och bekymmersfri tillvaro i Stockholms skärgård. Många av oss har bensin, gasol, är ombud för apotek och systembolag. Vissa av oss hyr även ut cyklar, kanoter och rum. Ring gärna din butik för sortiment och beställningar!

Samarbetspartners för en levande skärgård

festis

RAMLÖSA

bilar

Cloetta

**Vivels
BRÖD**
ETT STRÅ VASSARE

**Dalarö
REDERI AB**

**Göteborgs
KEX**

FONTANA
— EST. 1978 —

Grönsakshallen
Svunda

magasinSKÄRGÅRD.

Ressel
REDERI AB

SJÖ&HAV
SWEDISH OUTDOOR CARE
EST. 2004

öppet hav

Ejderdun forna tiders guld

År 1854 började Olof August Nordström räkna in »sina« ejderbon på Lygnas öar i Roslagens skärgård. Statistik har förts vart tredje år sedan 1910, med varierat resultat. Som mest 1 460 bon. Till inga alls. Dagens ejderboinventerare Magdelana Rinaldo berättar själv.

TEXT: Magdalena Rinaldo FOTO: Roine Karlsson

Ejdern har varit Östersjöns karaktärsfågel sedan urminnes tider. Tyske Jacob Ziegler har skrivit en skildring av den svenska skärgården, en av de äldsta som finns, där han säger att »klipporna och öarna utanför Svealand kallas Fågelhavet av de gamle – och det finns anledning därtill, ty på dessa öar finnes en otalig mängd fåglar – och bebyggarna av den närmsta kusten segla hit under maj månad.« Detta skrev Ziegler 1532. Och de gamla skärgårdsborna sa, att »under dunatiden smög man omkring på skären i strumplästen, talade tyst och var det någon åda som blev skrämmd av boet, så täckte man försiktigt över äggen med dunet«.

Familjen Nordström på Rödlöga, som ägt och vårdat Lygne i generationer, åkte ut dit i april och reste hem bara för att skaffa mat ibland. Och det fortsatte de med fram till 60-talet.

Under vikingatiden var dunet vår största exportvara. Hansan såg det och tillskansade sig monopol på handeln med dun. Anders Bure som ritat någorlunda korrekta kartor (1600-tal) över kusten, kallar Lygne skärgård för »Duna-skär«.

På ön Lånan i Norge tar man tillvara på ejderdunet än idag.

Jag är övertygad om att det var det viktiga dunet som fick ge namnet. Trots att ingen av våra ortsnamnsforskare är inne på det. Vad jag vet.

Ådorna (ejderhonorna) häckar ofta på

samma ställe år efter år, och de är då så tama att man kan klappa dem på ryggen utan att de blir rädda. Jag har själv sett en huggorm ta genvägen över ryggen på en åda utan att hon reagerade – det kanske var vid slutet av ruvningen då de trycker hårt på boet.

De stora tunga ejderfåglarna kommer som ett tidigt vårtecken från vintervistelsen vid Nordsjökusten eller Danmark. De ser tunga ut när de flyger med hängande huvud, som om de inte orkar hålla upp det högre. Och sedan ser vi de skimrande vita gudingarna (hanarna) ligga och buga och åma sig för ådorna, som är svårare att upptäcka i sina kamouflagebruna dräkter. Men hon gockar och gockar, och när ungarna kläcks och gått i sjön, så gockar och gockar hon, så när ungarna tagits av truten en efter en så fortsätter hon att gocka och gocka, nu helt utan ungar.

Ofta blir det så att flera ådor blir av med alla sina ungar. Då slår de sig ihop med andra ådor i samma situation och även med ådor som är för unga för parning. De kallades förr för »skräjor« och det låter sorgset när de fortsätter sitt entoniga gockande hela sommaren. Guding-

»Ådorna (ejderhonorna) häckar ofta på samma ställe år efter år, och de är då så tama att man kan klappa dem på ryggen utan att de blir rädda.«

Konstnären Sten Rinaldo hjälpte sin dotter Magdalena med räknandet av ejderbon. Lygna år 1986.

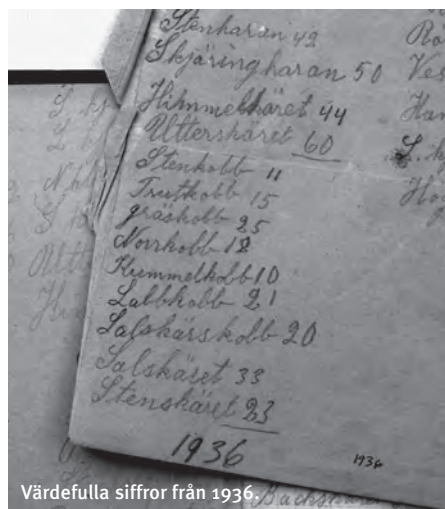
FAKTA:

Lygna skärgård består av 42 öar och ligger söder om Söderarm och norr om Svenska Högarna i Roslagens yttre skärgård. Inventeringar av ejderbon på Lygnaöarna startade redan 1854 av fiskaren Olof August Nordström från Rödlöga och är säkert landets äldsta ejderinventering. Ända tills nutid har ejderbon räknats med samma metod. De senaste decennierna av familjen Rinaldo. År 2004 dalade kurvan för antal ejderbon till 313 och fortsatte minska till fjolårets siffra noll.

arna dra ut i havsbandet för att rugga och visar sig inte i sociala sammanhang förrän de blivit snyggare.

Exklusivt duntäcke

Ejderdunet va en viktig produkt – och är fortfarande till exempel på Island, som står för 70 procent av världsproduktionen av ejderdun. Island har 400 ejderbönder, som alltså lever helt på export av ejderdun. Ejderdunet ÄR verkligen mycket speciellt. Dunet ellet fjädern, har liksom inget skaft utan en mittpunkt som allt strålar ut från och i yttersta änden är det små hakar, som gör det lätt att få det att klistra fast och bli sammanhängande. Det är mycket slitstarkt och tåligt. Det går att tvätta. Och det är mycket dyrt. Ett täcke gjort av riktigt ejderdun kostar nu cirka 70 000 kronor. Sverige importerar allt sitt dun från Island. Men det är inte ejder utan gåsdun.

Värdefulla siffror från 1936.

Olof August Nordström, fiskare från Rödlöga (1818-1912) är den förste, vad vi vet, som dokumenterade och regelbundet räknade ejderbon i Lygneskärgården.

Förmodlingen för att ejdern hade så stor betydelse för försörjningen. Fågeljakten gav ett välkommet tillskott i födan efter all salt mat, äggen kunde konserveras i aska men dunet var kanske mest värdefullt då det gav kontanter. Olof Augusts inventeringar fortsattes utföras av sonen Jan-Erik, sonsonen Herman och sonsonsonen Georg, och sedan av familjerna Hallström och Rinaldo, de nuvarande ägarna av Lygne.

Det måste anses vara värdefulla noter som genomförts under så lång tid och av nästan samma människor och med samma metod. Metoden är att man går som en sorts skallgång över öarna, noterar varje räknat bo, antingen genom att lägga en gräslöksblomma i det eller helt enkelt samla in dunet (fram till för 20 år sedan sålde jag själv säckar med dun som jag plockat vid inventeringen till Finska Fjäder i Rihimäki). Undet hela

Inventeringen gjordes på samma sätt som alltid. Med att märka ut räknade bon med en gräslöksblomma.

»Ejderdunet ÄR verkligen mycket speciellt. Dunet ellet fjädern, har liksom inget skaft utan en mittpunkt som allt strålar ut från och i yttersta änden är det små hakar, som gör det lätt att få det att klistra fast och bli sammanhängande.«

1900-talet steg fågelbeståndet stadigt med ejder, svärta, tobisgrissla och tordmule samt många änder. Med ett undantag – under andra världskriget, då det av förklarliga skäl syns en stor nedgång.

Senaste 20 åren

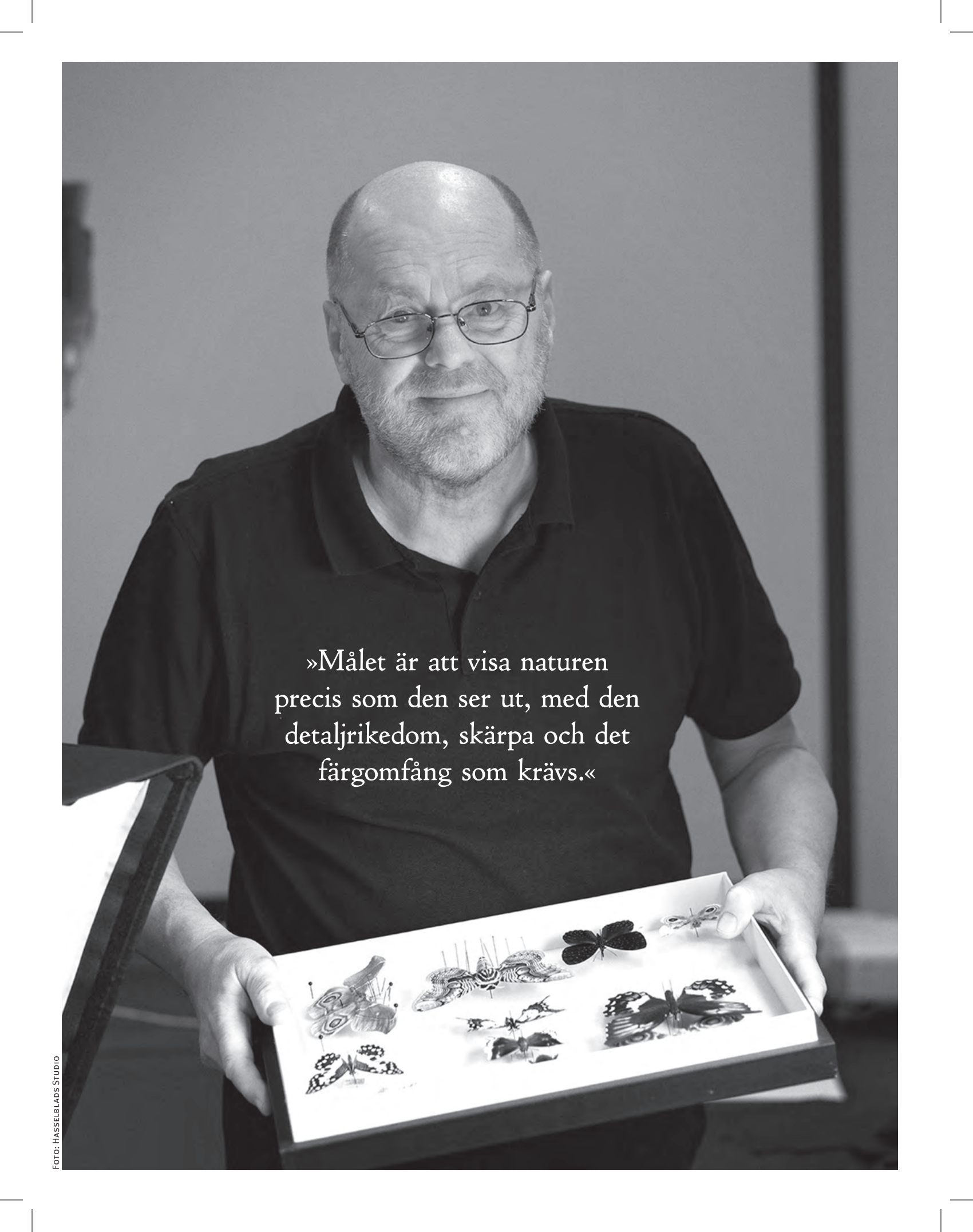
En intressant sak värd att notera är att året 1914 räknades till 1460 bon! Nästan lika många räknade vi 1979 med 1373 bon. Sedan kom vändningen – vid inventeringen 2004 fick vi bara ihop 313 bon.

Denna dramatiska nedgång har fortsatt under hela 2000-talet och gäller även svärta, tordmule, tobisgrissla och i viss mån även måsfågelbeståndet.

Vi ser några labbpar, en del småskrak och mycket knölsvan. Mycket havsörn finns i området, dock inte häckande, trots ett stort påbyggt bo på en av öarna. Mink finns i stor mängd och vi försöker bli av med dem med jakt och fällor. Vissa år minskar det men det verkar som om de lärt sig att undvika fällorna. I år har ingen mick fastnat i fällan.

I år (2022) har vi inte funnit ett enda ejderbo på någon ö. Noll bon alltså. Vid förra inventeringen hittade vi endast fyra bon. Tilläggas bör kanske att arbetet är mycket krävande, terrängen är svår med vassa buskar och branta hållar och mycket orm på alla öar, och att vi bara är några få personer som arbetat med detta. Deltagande i årets inventering var Sten Söderlund, Magdalena Rinaldo, Kalle Ahldén och Simon Rinaldo-Matthis som gjort det mesta arbetet. 🐦

»Målet är att visa naturen
precis som den ser ut, med den
detaljrikedom, skärpa och det
färgomfång som krävs.«

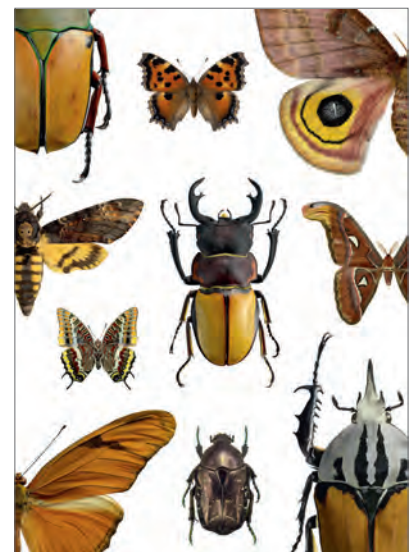
Färgglada fjärilar pryder hemmet

I Västerljung utanför Trosa ligger familjeföretaget Liljebergs där närbilder av insekter och växter fotograferas och trycks till posters att inreda med. Eller som illustrationer till böcker. Otroligt detaljrika. Hemligheten bakom den knivskarpa skärpan är så kallad »makroteknik«.

TEXT: Hans Brandt

Göran Liljeberg är en av de främsta svenska fotografer när det gäller makrofotografering av insekter. Uppväxt i en familj som varit verksam inom den grafiska industrin i generationer. Görans pappa var en av pionjärerna inom den nya offsettekniken och var i i frontlinjen på 50-talet när det gällde att framställa högkvalitativa färgtryck. Snabbt blev Ultraoffset, som företaget hette, marknadsledare inom vykort i färg. De flesta av oss har säkert även idag sådana hälsningar i någon skokartong fylld av gamla handskrivna vykort.

Denna uppväxt blev en naturlig inkörsport till den verksamhet Göran idag bedriver inom familjeföretaget »Liljebergs«. Han blev mer och mer intresserad av naturen och hittade själsfränder

som tillsammans inventerade och studerade insekter i Sverige.

Göran har fotograferat och på många sätt medverkat i en rad fackböcker som började ges ut i början av 2000-talet. »Trollsländor i Sverige«, »Bärfisar i Sverige« med flera och senare även »Sveriges fjärilar« är några exempel. Makrotekniken resulterade också i en hel del fotouppdrag från Artdatabanken genom satsningen Nationalnyckeln till Sveriges Fauna & Flora. Artdatabanken samlar in uppgifter om den biologiska mångfalden och upprättar regelbundet »rödlistade« och utsatta arter.

Hela bilden skarp

Intresset för insekter fokuserades mer och mer på fotografering och då med hjälp av den nya makrotekniken. Denna teknik gör det möjligt att få synnerligen skarpa bilder av även i stor förstoring. Fotograferar man till exempel en insekt med en vanlig kamera blir ju bara en del av bilden skarp. Med makrotekniken fotograferas objektet med en mycket avancerad

Göran Liljeberg med dottern Sofia Liljeberg som efterträder Göran.

FOTO: HANS BRANDT

kamera som sitter på ett stativ. Efter första bilden sänks kameran aningen till läget för andra bilden. Detta fortgår och när man är klar ser tekniken till att alla dessa, ibland hundratals bilder, blir EN bild som blir skarp över hela objektet.

Det är denna teknik som Göran har jobbat med och den teknik som möjliggör alla dessa fantastiska bilder som skrivs ut för lång hållbarhet med högsta kvalitet på färg och papper. Också gjorda med den bästa tekniska utrustningen vilket ger ett resultat som överträffar traditionell offsettryckning.

Utöver insekter finns bilder på svampar, blommor, ja upp till cirka 700 stycken i lager och många kan beskådas på hemsidan liljebergs.nu. Kunderna består ofta av inredare och möbelaaffärer som Liljebergs träffar på olika mässor. Dessa köper naturligtvis för sina speciella behov medan många privatpersoner köper presenter, det vill säga motiv som passar mottagaren, exempelvis födelsedagsfiraren och andra som önskar sig en hållbar present. 🐦

W

FOTO: ROINE KARLSSON

Boktips

Bok med
80-tal fyrar

Fyrar fotade i femtiofem år

Fotografen och fyrälskaren Anders Hedin har samlat på bilder av fyrar sedan 1964. Från början hamnade fyrar i kameran av en händelse sedan mer medvetet med en växande passion för fyrar.

I Hedins nya fyrbok har han gått igenom sitt digra bildarkiv och valt ut motiv på ett åttital fyrar från Sverige och övriga världen. Varthän resorna har gått. Varje fyr skildras i bild på ett uppslag med två berättande korta texter. Den ena med Anders egna minnen från tillfället då bilden togs och den andra med historisk fakta. Det här är en lättläst vacker bok att låta ligga framme på kaffebordet – för både fyrvänner och andra./Josefin Ekberg

TITEL: Mina fyrar – med kameran längs kusterna 1964-2019

FÖRFATTARE O. FOTOGRAF: Anders Hedin

FÖRLAG: Loxodrom

ANTAL SIDOR: 179

CIRKAPRIS: 240 kr + frakt

ISBN: 978 915 272 63 72

BESTÄLL: minafyrar@loxodrom.se

Utflykt till Landsort

Torsdag den 11 maj arrangerar Svenska Fyrsällskapet en dagsutflykt med guidning till Landsort i södra skärgården. Före detta mästerlotsen från Landsort, Björn Öberg berättar om fyrens historia och lotsverksamheten på ön. Deltagare tar med egen matsäck och bekostar själva båtresan från Ankarudden på Torö. Obligatorisk anmälan sker till ulf.schloss@telia.com.

Din hyresvärd i Roslagen!

Över 2 000 lägenheter i Norrtälje, Rimbo, Hallstavik och Älmsta.

Ställ dig i vår kostnadsfria bostadskö idag för ett bekymmersfritt framtida boende.

**Roslags
bostäder**

0176-20 75 00
www.roslagsbostader.se

Rättelse

I Magasin Skärgårds vinternummer har det smugit sig in en felaktighet i artikeln om arkeologen och guiden Mikaela Lodén i Vaxholm. I faktarutan står att hon driver Vaxholmspodden, vilket inte stämmer. Det gör systerorna Pernilla Nilsson och Caroline Gentzel. Podden innehåller intervjuer med mer eller mindre kända Vaxholmsprofiler, bland andra Mikaela Lodén. Podden finns till exempel på podbean.com. Vi ber om ursäkt för misstaget.

Fartygsbefäl klass VIII

Våren 2023 Gräddö, Rådmansö

- Efter femton härliga år är det dags att säga tack för mig. Jörgen Emanuelsson.

Fartygsbefäl klass VIII 10.860 kr 30 maj-2 juni

Säkerhetskurs för fiskare 2.860 kr 31 maj-1 juni

Handhavande av snabba fartyg 10.000 kr 30 maj-2 juni

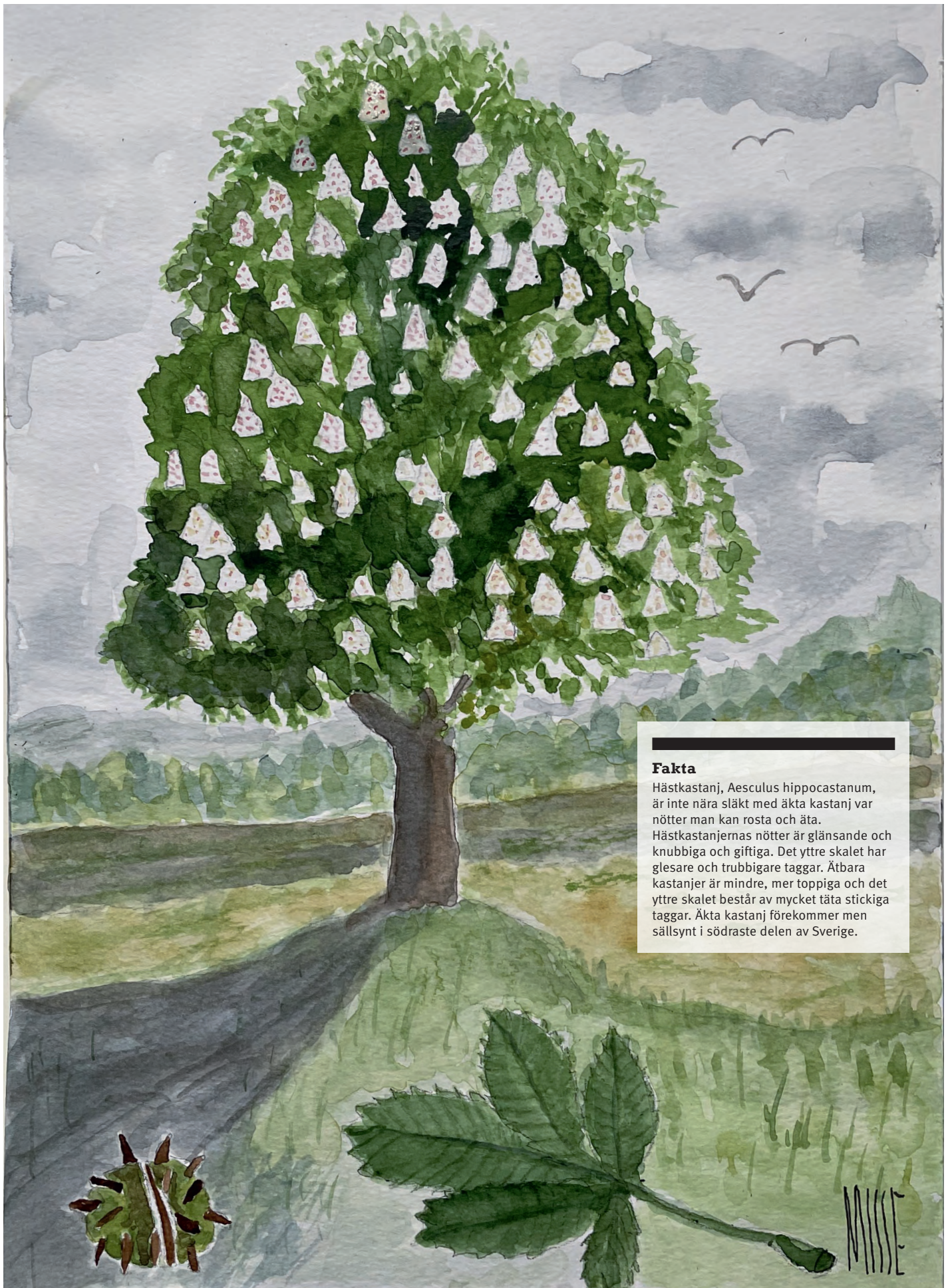
Vattenskoter 3.500 kr en dag mellan 30 maj-2 juni

KUSTENS.se
marina utbildningar

www.kustens.se
info@kustens.se
Eva 070-395 22 67
Jörgen 0705-90 13 87

Fakta

Hästkastanj, *Aesculus hippocastanum*, är inte nära släkt med äkta kastanj var nötter man kan rosta och äta.

Hästkastanjernas nötter är glänsande och knubbiga och giftiga. Det yttre skalet har glesare och trubbigare taggar. Åtbara kastanjer är mindre, mer toppiga och det yttre skalet består av mycket täta stickiga taggar. Äkta kastanj förekommer men sällsynt i södraste delen av Sverige.

Kastanjen – pampigt träd från Balkan

Vårt svenska kastanjetråd, det vill säga Hästkastanjen, tros ha planterats för över 300 år sedan. En nöt från Balkan som grävdes ner i vår jord som ett experiment. Kastanjerna växte och blev till stora träd som passar bra i parker och alléer. Eller som vårdträd.

TEXT O. ILLUSTRATION: Misse Ljungström

Kanske kom den första Kastanjen, eller rättare sagt Hästkastanjen, *Aesculus hippocastanum*, hit från Balkan i slutet av 1600-talet. För kanhända var det Urban Hjärne som planterade några »kastanjenötter« när han anlade landets första Botaniska Trädgård på Kungsholmen i Stockholm. Urban Hjärne var läkare och naturforskare och mest känd för att han grundade Medevi Brunn, men också oerhört nyfiken på hur främmande arter skulle trivas i ny jord och nytt klimat i nya miljöer. Han var på så sätt lite av ekologins föregångare.

Hästkastanjen är inte nära släkt med den äkta kastanjen, den man rostar och äter. Varför den fick namnet kastanj beror antagligen på att både frön och frukter är lika den äkta kastanjens. Och att häst kom till i namnet förklaras med att den använts som kreatursfoder, visserligen speciellt till får och grisar men det kan också spåras till Turkiet, där man sedan gammalt använt kastanjer som medicin till hästar med hosta eller kolik.

Till skillnad mot den ätliga kastanjen är Hästkastanjen giftig för människor och de som förväxlar den med den äkta kastanjen och äter av den drabbas av illamående, kräkningar och diarré. Just därför har den använts i äldre folkmedicin som kräkmedel. Nu används dess gift; aescin, som naturmedicin mot svullnad i benen

vid åderbrock och ödem. Under andra världskriget behandlade man kastanjerna med kokande vatten och använde dem som tillsats i marsipan och kokosmassa, sägs det. Kastanjen kan också användas som tvättmedel, särskilt för ylle, linne och siden, då den innehåller såpämnet saponin. På nätet kan man hitta recept på hur man gör sitt tvättmedel.

Sårbar art

Hästkastanjen är Västmanlands landskapsträd och det är nästan så långt upp i Sverige den kan växa. Den norra gränsen går ungefär vid Siljan. Hästkastanjen är mest lämpad för parker och som vårdträd i riktigt stora trädgårdar, eller för alléer eftersom den växer snabbt och blir upp

till 25 meter hög. Inget träd för den lilla radhusträdgården alltså! Hästkastanjen är extremt ljusberoende och knopparna slår ut tidigt om våren. Blommorna, som kan beskrivas som »prärliga vippor« är mer värmeberoende och slår vanligtvis ut några veckor efter löven. På hösten kan man tydligt se beroendet av ljus då löven sitter kvar längst på de grenar som är närmast en ljuskälla, exempelvis en gatlykta.

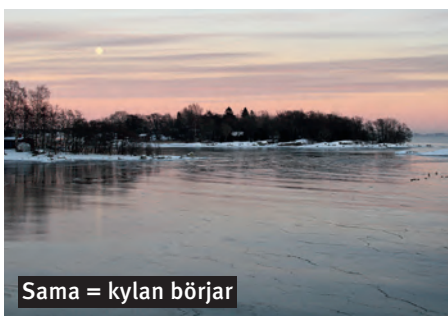
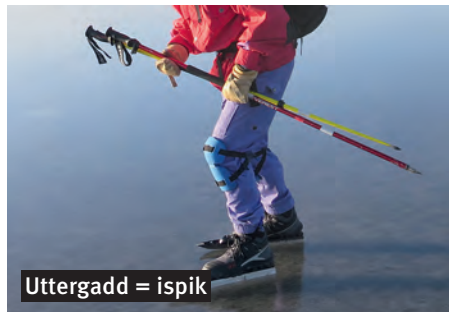
Söker man efter kastanj i litteraturen hittar man först Gustaf Frödings dikt »Skalden Wennerbom«, när skalden berusad raglar runt i parken och upplever fåglar, blommor, bin och syrsor och där näst sista versen lyder:

»Och han somnar in, han går till vila. Parkens medlidsamma kronor sila litet ljus kring skalden Wennerbom. Milt kastanjen regnar ner sin blom, flaskan ligger tom. Krypen härs och tvärs däröver kila.«

Som många lövträd hotas även Hästkastanjer i hela Europa av småkryp. Kastanjemalen som hör till familjen styltmalar, är en fjärilsart som ursprungligen också kommer från Balkan. Den har dessvärre inga naturliga fiender i Sverige. På Balkan hotas Hästkastanjen inte enbart av kastanjemal, utan även av bränder och intensivt skogsbruk. I flera länder på Balkan har därför nationalparker avsatts för att skydda det stora, vackra gamla trädet, vars status i världen är: Sårbar. 🐛

»Till skillnad mot den ätliga kastanjen är Hästkastanjen giftig för människor och de som förväxlar den med den äkta kastanjen och äter av den drabbas av illamående, kräkningar och diarré.«

Knyla = fruntimmer

Ötter = tång

Sätbod = ytterskärgårdsbod där man bodde

Bortglömda skärgårdsord

– Det är lognen idag, men se där kommer väderås,
säger knylan till mybon där hon sitter på betten.
– Men nu rör vi bort till min sätbod, så bjuder jag på njupa i slafatet.
Ja, så kunde det kanske låta mellan två skärgårdsbor förr i tiden.

TEXT O. FOTO: Roine Karlsson

Olof August Nordström

I Magasin Skärgårds tävling »Akerspegeln« har vi låtit er lista ut vad ord som vissa skärgårdsbor använde för över hundra år sedan betyder. Som till exempel »knyla« eller »uttermadd«. Det visade sig dock vara på tok för för svårt, således har vi skapat ett litet bildlexikon med ett axplock av gamla bortglömda skärgårdsord åt er, »likesta« (= bästa) läsare. Kuriosa: »Rok« står inte bara för »rum och kök« utan även en liten gräsäl.

Bakgrunden är: År 1911 när fiskaren Olof August Nordström på Rödlöga var 92 år fick han besök av språkforskare Hjalmar Lindroth. Han stannade en vecka på ön för att dokumentera Olof Augusts gamla skärgårdsspråk. Vilket nu finns bevarat hos dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala.

Vem var då Olof August? Författaren Sten Rinaldo gör ett fint porträtt av

honom - »skärgårdens siste mohikan« som han kallas i boken Överraskningens öar som kom ut 1974. På 1850-talet ropade han och två bröder in öarna i Lygna skärgård. På sidan 38 i det här numret kan ni läsa om Stens dotter Magdalena Rinaldos ejderinventering i nämnda arkipelag, vilken startades av denne hemmansägare, fiskare, bonde och telegrafist vid namn Olof August Nordström. 🐦

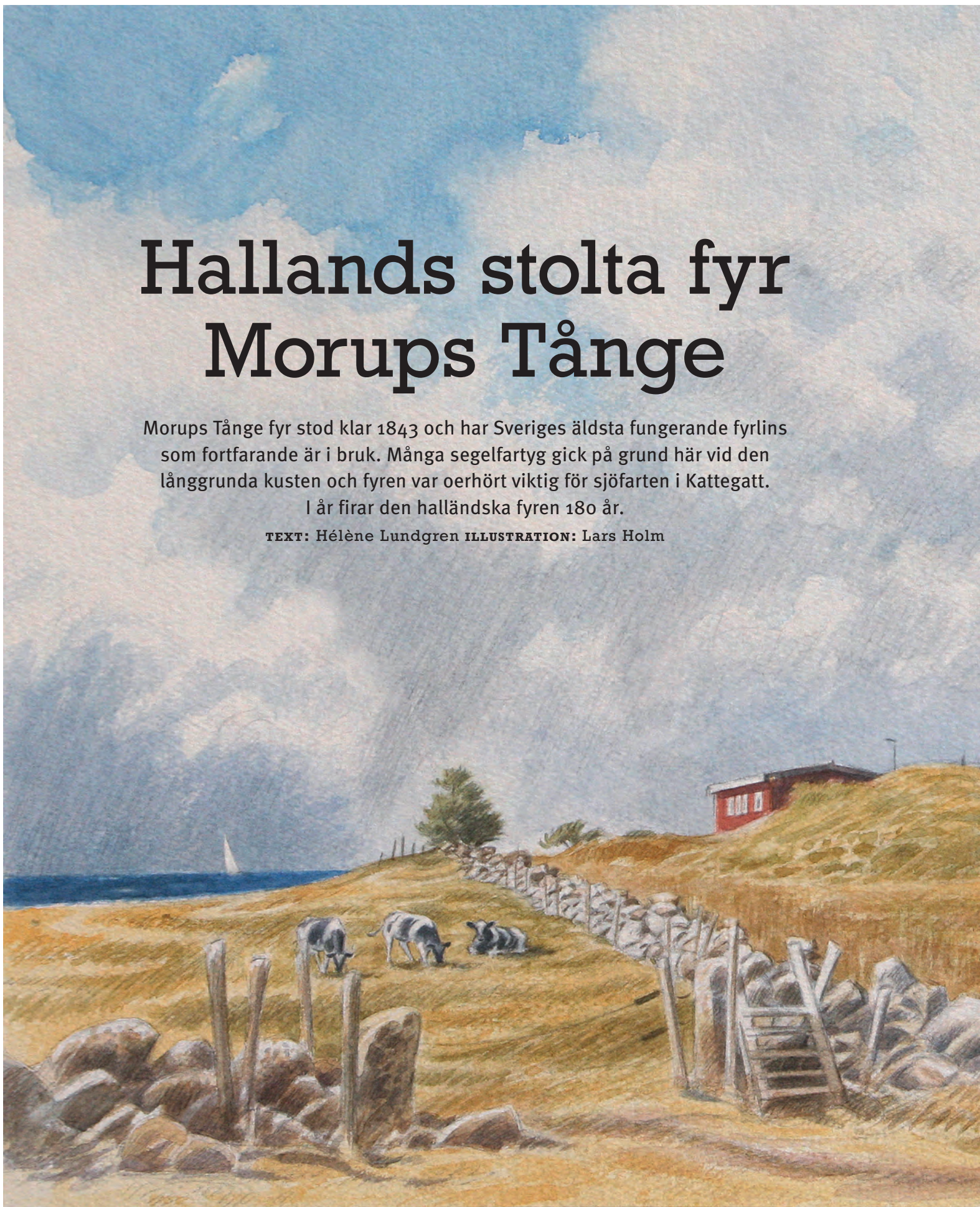

Hallands stolta fyr Morups Tånge

Morups Tånge fyr stod klar 1843 och har Sveriges äldsta fungerande fyrkens som fortfarande är i bruk. Många segelfartyg gick på grund här vid den långgrunda kusten och fyren var oerhört viktig för sjöfarten i Kattegatt.

I år firar den halländska fyren 180 år.

TEXT: Hélène Lundgren **ILLUSTRATION:** Lars Holm

John H. Hobb - 120

SOMMER & NICHOLSON ARCHITECTS
MORRIS TANGOR 122

På en liten landtunga ute på landsbygden söder om Glommens fiskeläge, en mil från Falkenberg ligger fyren Morups Tånge. På himlen ser vi vitkindade gäss som flyger i vackra streckformationer, runt fyren samlas svalorna och vid foten av fyren skuttar kaniner. Området kring fyren är naturreservat med dynhedar, klappersten och sank blomsterrika gräsmarker som under våren översållas med blommande trift i rosalila toner. Här flockas ornitologer med långa tubkikare för att skåda fågel, och hit kommer också de flesta av Sveriges vadare.

Förr i tiden gick segelfartygen mycket nära kustlinjen då hela Hallandskusten var helt mörklagd nattetid. På dagen kunde sjömännen navigera efter Morups rödmålade kyrktorn i trä, samt den fyra meter stora Glomstenen ytterst på udden vid Glommens hamn där Harald Härråde ankrade redan på 1060-talet. På kvällen däremot var den danska fyren Anholt belägen på en ö mellan Danmark och Sverige, samt Kullens fyr i söder och Nidingen i norr de enda fyrar som lyste upp kusten i Kattegatt.

–I början var fyren vid Morups Tånge målad i rött och vitt, men det var lätt att ta miste på kyrktornet så färgen ändrades till svart och vit, berättar Bo Bjerke som är ordförande i den ideella föreningen Morups Tånge Fyrsällskap som bildades 2012.

Skeppsbrotten var många längs den långgrunda kusten med sina sandrevlar och grund. Många människor fick sätta livet till på havet så behovet av en fyr var stort. Kungen beviljade därför byggnationen av en fyr vid Morups Tånge och 1843 tändes den 29 meter höga fyren med sina två meter tjocka väggar av gråsten för första gången. I början eldade man med rovolja, och det var ett tungt arbete att bära oljan upp till fyren. Oljan sotade mycket och fyrpersonalen fick putsa linsen hela tiden. På 1880-talet kom fotogenen som kunde pumpas upp till fyren, och 1930 drogs en elkabel ut så att fyren blev elektrifierad.

–1962 automatiserades fyren och den sista fyrmästaren var Folke Augustsson.

Bacsippor

Fyrpersonalen fick arbeta tills det var dags för pensionering innan man koppelade in det automatiska lyset, berättar Bo Bjerke.

Fyr- & fiskemuseum

Några gånger per år är det visningar av fyren, och grupper kan alltid fråga om det finns möjlighet att arrangera en specialvisning. Klättrar man upp de 111 trappstegen till toppen av fyren kan man vid klart väder skymta Varberg i norr och Hallandsåsen i söder. I en liten trälåda utanför trappan till fyren ligger en stämpel med en mycket fin svartvit illustration av fyren, den sällsynta blomman martorn och en gravand som är Falkenbergs ornitologiska förenings symbol och en vanlig syn här i naturreservatet. Stämpeln är framtagen av illustratören Frida Nettelbladt, och för att locka folk att upptäcka Hallands fina natur finns det olika stämp-

lar vid några av landskapets mest sevärda naturreservat.

I de röda husen bredvid fyren finns också ett intressant fyr- och fiskemuseum med information om fyren och hur livet var här i trakten förr i tiden. I år hoppas fyrsällskapet även att kunna öppna det gamla skyddsrummet som ligger på en kulle bredvid fyren.

Mer info: <https://morupstangefyr.weebly.com>

Kuriosa:

- Innan fyren byggdes på Morups Tånge använde fiskarna ett flyttblock, den så kallade Glomstenen för orientering i de farliga vattnen.
- Fyrplatsen ligger på en stenig landtunga, därav namnet »tånge« som kommer från betydelsen »tunga« och inte tång vilket man skulle kunna tro.
- Morups Tånge är känt för ett guldfynd från Vikingatiden. En tjock arming av guld, ett av få vikingafynd som gjorts i Halland.

MAYDAY-HANSA-BOARD

- BRÄDAN SOM RÄDDAR LIV!

Livräddningsbrädan - för din säkerhet på öppet vatten och då isen varken bär eller brister.

Mayday-Hansa-Board även kallad Hansabrädan används av yrkeslivräddare, sjölivräddningen och föreningar för vatten och isportverksamheter. Perfekt att ha en bräda på din båtklubb, varvet, privata fritidshus vid havet eller andra verksamheter vid hav och sjöar för snabb och säker livräddning om olyckan är framme.

MAYDAY

SCANDINAVIAN INTERNATIONAL AB

Upplagsvägen 1, 117 43 Stockholm
Tel 0278 123 50 Mobil 0703 144 100
www.mayday-hansa-board.com

skärgårdsradion

90,2

Stockholm

107,8

Roslagen

Åren på båtmässan

Magasin Skärgård har ett långt samarbete med konstnären Erik »Kulan« Wennberg och hans fru Agneta. Det började för snart tjugo år sedan med att blidöparet varje vår under många år, hjälpte till i magasinets monter på mässan Allt för sjön i Älvsjö.

Vårt samarbete har bland annat resulterat i denna oljemålning som föreställer Magasin Skärgårds monter på båtmässan för kanske femton år sedan. På bilden ser vi redaktören själv, jag, Josefin Ekberg längst till vänster. Bredvid står Agneta Wennberg och delar ut magasin. Hon har ett speciellt halsband på sig som föreställer en smideshammare hon fått av konstsmeden Berra Löf, efter ett smidesuppdrag av krokar till kungens slott, som Wennbergs hjälpte Löf med.

Bredvid Agneta ser vi konstnären »Kulan« och »gubben Mattsson«, alias Michael Blum stå och samspråka. Michael var anlitad för att

locka folk till montern som den då populära skärgårdsprofilen med rospiggsk dialekt och skepparkrans, bland annat känd från tv. Och längst till höger ser vi en ung besökare som tagit sikte på att plocka på sig av hallon- och lakritsbåtarna vi bjöd på. Bakom mig skymtar en fin liten eka på bockar som vi alltid fick låna från Singö träjollar att ha tidningar i.

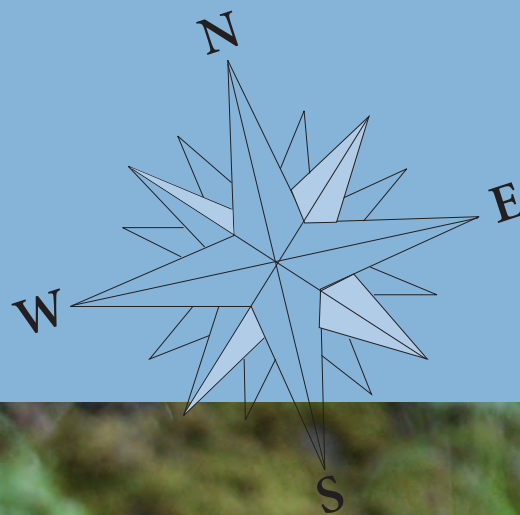
Tavlan hänger nu på Magasin Skärgårds redaktion och väcker roliga minnen. Som att vi lärde oss att ropa »Gratis kasse« när stressade mässbesökare inte tycktes se vilken fin tidning vi delade ut. Då vände de om och tog

kassen med tre magasin i. Montern inredes med trasmattor, fisknät och vettar för att få rätta »skärgårdscharmen«. Det hände att någon ville köpa en matta. Men de var inte till salu. Vi stod alltid i korridoren utanför A-hallen och fick trevligt besök från Fyrsällskapets herrar, båtklubbar och Skärgårdsstiftelsens folk. I Skärgårdshandlarnas monter kunde vi hämta gratis glass. Och ibland blev vi intervjuade av Loogna på Skärgårdsradion.

Efter många givande år på båtmässan valde vi av olika anledningar att vara med på trädgårdsmässan istället, tills pandemin kom i vägen. /Josefin Ekberg

Guiden

Din Skärgårdsguide

Hjälper dig att hitta krogar, vandrarhem, spa, sjötaxi och sjöräddning. Och mycket mycket mer...

Nytta o. nöje

Antikt/Loppis	Bastu/Jacuzzi	ÖRSKÅRS FYR Boka@orskarsfyr.se www.orskarsfyr.se	GRAND HOTEL SALTSJÖBADEN 08-506 170 00 www.grandsaltsjobaden.se GRINDA VÄRDShUS, GRINDA 08-542 494 91 www.grinda.se IDÖBORG KONFERENS & RETREAT 08-571 590 66 www.idoborg.se STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ 08-541 385 30 www.lillsved.se/stfvandrarhem
VEGA ANTIKLADAN, NYNÄSV. 3 HANINGE »En av Haninge kommuns kulturhistoriska byggnader« 072-519 19 63 Vega Antikladan på Facebook @vega.antikladan på Instagram www.kvarngarden.se	BERGS GÅRD, TROSA 0156-42 00 20 www.bergsgard.se facebook.com/bergsgardtrosa STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ , 08-541 385 30 www.lillsved.se/stfvandrarhem SKÄRGÅRDSHOTELLET, NYNÄSHAMN 08-520 111 20 www.skargardshotellet.se	Norra skärgården	STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ 08-541 385 30 www.lillsved.se/stfvandrarhem SANDHAMNS VÄRDShUS, 08-571 530 51 www.sandhamns-varldshus.se SANDS HOTELL & BISTRO, SANDHAMN 08-571 530 20 www.sandshotell.se SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se STORA KALHOLMENS VANDRARHEM 070-337 82 45 www.storakalholmen.se SVARTSÖ SKÄRGÅRDSHOTELL & VANDRARHEM, SVARTSÖ 08-542 474 00 www.svartsonorra.se WAXHOLMS HOTELL, VAXHOLM 08-541 301 50 www.waxholmshotell.se VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM 0768-676 720 www.villaparadis.se facebook.com/villaparadis VÅR GÅRD SALTSJÖBADEN 08-748 77 00 www.vargard.se VAXHOLMS KASTELL 08-12 00 48 70 www.kastellet.com
Badtunna/Bastu	Bastuflotte	ARHOLMA NORD 0176-560 40 www.arholmanord.se GRÄDDÖ SJÖLIV 076-793 76 17 www.graddosjoliv.se KAPELLSKÅRS CAMPING & VANDRARHEM, RÅDMANSÖ 0176-442 33 www.kapellskarscamping.se FURUSUNDS VÄRDShUS, FURUSUND 0176-803 44 www.facebook.com/Furusund Värdshus HAGA GÅRD & STALL, HERRÄNG 070-611 35 52 www.hagastall.se LIDÖ VÄRDShUS, LIDÖ 0176-404 99, www.lidovardshus.com SVEN FREDRIKSSON BED & BREAKFAST, NORRTÄLJE 070-209 42 43 www.svenfredriksson.com SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV 0176-432 12 www.soderarm.com	GRÄDDÖ SJÖLIV 076-793 76 17 www.graddosjoliv.se
DJURÖNÄSET, DJURÖ 08-571 490 00 www.djuronaset.com SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV 0176-432 12 www.soderarm.com	Boende	Norra Uppland	
Bageri		HOTELL ADAS, ÖSTHAMMAR 0173-129 99 www.adaskafe.se EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND 0173-302 00 www.epokgarden.se HOTELL KLOCKARGÅRDEN, ÖREGRUND 0173-300 65 www.klockargarden.nu NORRSKEDIKA HOTELL & CAFÉ 0173-150 55 www.norrskedikahotell.se STRANDHOTELLET, ÖREGRUND 0173-316 00 www.strandhotellet.nu	
ADAS KAFÉ & BAGERI, ÖSTHAMMAR 0173-129 99 www.adaskafe.se NILSSONS BAGERI, TROSA/NYKÖPING 0156-123 94 (Trosa), 0155-212 325 (Nyköping) www.mekkakonditori.se KAFÉ WILMA, ÖREGRUND 0173-300 31 www.kafewilma.se		Mellersta skärgården	
		DJURÖNÄSET, DJURÖ 08-571 490 00 www.djuronaset.com FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ 08-571 419 00 www.fagelbrohus.se	

Södra skärgården

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÄSHAMN
08-520 127 80
www.firstcamp.se/nickstabadet-nynashamn

FJÄRDLÅNG VANDRARHEM
073-595 53 03
www.fjardlang.com

GRUNDETS VANDRARHEM, RÖGRUND
08-571 561 10
www.grundet.se

HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se

KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL, ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se

LANDSORTS VANDRARHEM,
0732-31 90 01
www.landsortsvandrarhem.se

LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
08-520 341 11,
www.g-mo.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-502 604 00
www.nynashavsbad.se

ORNÖ SKÄRGÅRDSHOTELL, ORNÖ
08-501 560 04
073-650 04 11
www.ornoskargardshotell.se

NÄTTARÖ GÅRD & RESORT, NÄTTARÖ
08-520 400 30
www.nattaro.se

SKÄRGÅRDSHOTELLET, NYNÄSHAMN
08-520 111 20
www.skargardshotellet.se

TRE SMÅ RUM I TROSA BED & BREAKFAST, TROSA
0156-121 51
www.tresmarumitrosa.se
facebook.com/tresmarumitrosa

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

VEGA STADSHOTELL, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Ett charmant och prisvärt affärs/familjehotell«
08-777 22 91
www.vegastadshotell.se

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
www.smadalarogard.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?

För 600 kr per år är platsen din. Boka till: josefin@magasinskargard.se

Åland

GRANLUNDA GÅRD, JOMALA
+358 40 52 22 514,
+358 457 33 14 229
www.granlundagard.ax

KÄRINGSUND RESORT & CONFERENCE
+358 18 380 00
www.karingsund.ax

Boule

GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Camping

FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÄSHAMN
08-520 127 80
www.firstcamp.se/
nickstabadet-nynashamn

KAPELLSKÅRS CAMPING & VANDRARHEM, RÅDMANSÖ
0176-422 33
www.kapellskarscamping.se

TROSA HAVSBAD, TROSA
0156-124 94
www.trosahavsbad.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Cykel

FORSMARKS VÄRDShUS,
0173-501 00
www.forsmarkwardshus.se

GRINDA VÄRDShUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

ORNÖ BÅTVARV
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanhandel.se

SVARTSÖ SKÄRGÅRDSHOTELL & VANDRARHEM,
08-542 474 00
www.svartsonorra.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Event/charter/båttur

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

LINJETTCHARTER, NORRTÄLJE
070-571 85 50
www.linjettcharter.se

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Fiske/sportfiske

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

Gokart

GOKART FÖR ALLA, MALSTA
0176-22 62 62
www.gokartforalla.se

Golf

KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL, ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se

Grupp & Ledarskaps-utveckling

ÄVENTYRENS Ö, ÅKERSBERGA
08-540 881 16
www.aventurensos.se
facebook.com/aventurensos

Gym

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Gårdsbutik

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

OSTMAKERIET, RINDÖ
070-726 60 59
www.ostmakeriet.se

SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se

Gästhamn

DALARÖ TURISTBYRÅ & GÄSTHAMN, DALARÖ
08-501 508 66,
www.dalaro.se

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com

GRINDA VÄRDShUS
08-542 494 91
www.grinda.se

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se

LIDÖ VÄRDShUS
0176-404 99
www.lidovardshus.com

LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.se

NYNÄSHAMNS GÄSTHAMN
08-520 116 35
www.nynashamn.se/gasthamn

NÄTTARÖ GÄSTHAMN
073-094 98 12
www.nattaro.se

ORNÖ BÅTVARV
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanhandel.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Hästhottel

Åland

GRANLUNDA GÅRD, JOMALA
+358 40 52 22 514
+358 457 33 14 229
www.granlundagard.ax

Kajak

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.com
SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se
STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ,
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

Kajak/SUP

GRINDA VÄRDShUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se
KAJAK & UTELIV, RÅDMANSÖ
0176-403 15
www.kajak-uteliv.com

Konferens

Norra Skärgården

ARHOLMA NORD, ARHOLMA
0176-560 40
www.arholmanord.se
GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se
FURUSUND VÄRDShUS
0176-803 44
www.furusundvardshus.se
LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.com
RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD, GRÄDDÖ
0709-701 901
www.radmansobygdegard.se
SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com

Mellersta Skärgården

DJURÖNÅSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com
FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se
GRINDA VÄRDShUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se
IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se
SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se
STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

VAXHOLMS KASTELL, VAXHOLM
08-12 00 48 70
www.kastellet.com
ÅVENTYRENS Ö, ÅKERSBERGA
08-540 881 16
www.aventurenso.se
facebook.com/aventurenso

Södra Skärgården

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
GRUNDETS VANDRARHEM, RÖGRUND
08-571 561 10
www.grundet.se
HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se
LANDSORTS VANDRARHEM
0732-31 90 01
www.landsortsvandrarhem.se
LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
070-542 80 48
www.g-mo.se
ORNÖ SKÄRGÅRDShOTELL, ORNÖ
08-501 560 04, 073-650 04 11
www.ornoskargardshotell.se
SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
08-501 551 35 (boka bord)
www.smadalarogard.se
TROSA STADShOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell
UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se
KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL, ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se

Åland

GRANLUNDA GÅRD, JOMALA
+358 40 52 22 514,
+358 457 33 14 229
www.granlundagard.ax
KÄRINGSUND RESORT & CONFERENCE
+358 18 380 00
www.karingsund.ax

Kiosk/Serivering/ Minilivs

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 600 kr per år är
platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Krogar/cafeer

Norra Uppland

ADAS KAFÉ & BAGERI, ÖSTHAMMAR
0173-129 99
www.adaskafe.se
EDS HANDELSTRÄDGÅRD, ÖSTHAMMAR
0736-46 59 25
www.edstradgard.se
NORRSKEDIKA HOTELL, NORRSKEDIKA
0173-150 55
www.norrskedikahotell.se

Norra skärgården

ANKARET RESTAURANG & BISTRO, ÄLMSTA
0176-520 20
www.ankaret.net
ARHOLMA NORD, ARHOLMA
0176-560 40
www.arholmanord.se
CAFÉ TRUTEN, RÖDLÖGA
0176-871 01 (sommartid)
www.rodlogaboden.se
FURUSUNDS VÄRDShUS, FURUSUND
0176-803 44
www.facebook.com/Furusund
Värdshus
LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.se
LOTSVILLAN PAD THAI, SIMPNÄS-BJÖRKÖ
0176-525 12 (sommartid)
www.sirpercys.se
PIZZERIA GRÄDDÖ, GRÄDDÖ
0176-400 11
SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se
VISCHAN PÅ KRÖNS, VÄDDÖ
0176-510 41
www.kronstradgard.se/
tradgardscafe

Mellersta skärgården

DJURÖNÅSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com
GRINDA VÄRDShUS
08-542 494 91
www.grinda.se
OSTMAKERIET, RINDÖ
070-726 60 59
www.ostmakeriet.se
RÖKERIET FJÄDERHOLMARNÄS
08-716 50 88
www.rokeriet-fjaderholmarna.se
SANDHAMNS VÄRDShUS
08-571 530 51
www.sandhamns-wardshus.se
SANDS HOTELL & BISTRO, SANDHAMN
08-571 530 20
www.sandshotell.se

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se
SOLBRÄNNAN RESTAURANG & CAFÉ, ÖSTERSKÄR/ÅKERSBERGA
08-540 609 09
www.solbrannan.se
facebook.com/Solbrannan
STAVSNÄS SJÖKROG, STAVSNÄS
0760-08 15 16
www.stavsnassjokrog.se
WAXHOLMS HOTELL, VAXHOLM
08-541 301 50
www.waxholmsshotell.se
VAXHOLMS KASTELL, VAXHOLM
08-12 00 48 70
www.kastellet.com
ÖSTANÅ SJÖKROG, ÖSTANÅ FÄRJELÄGE
08-543 531 00
www.ostanasjokrog.se
FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se
VÅR GÅRD SALTSJÖBADEN
08-748 77 00
www.vargard.se

Södra skärgården

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se
LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
070-542 80 48
www.g-mo.se
NILSSONS BAGERI, TROSA/NYKÖPING
0156-123 94 (Trosa),
0155-212 325(Nyköping)
www.mekkakonditori.se
NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-520 604 00
www.nynashavsbad.se
NÄTTARÖ GÅRD & RESORT, NÄTTARÖ
08-520 400 30
www.nattaro.se
ORNÖ BÅTVARV, ORNÖ
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se
SYSTRARNA BRÄDHE'S, NÄVEKVARN
070-611 11 03
www.systramabradhe.com
TRE SMÅ RUM I TROSA BED & BREAKFAST, TROSA
0156-121 51
www.tresmarumitrosa.se
facebook.com/tresmarumitrosa
TROSA STADShOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell
UTÖ VÄRDShUS, 08-504 203 00
www.utovardshus.se

VEGABAREN, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Sveriges grönaste hamburgare.
Valfria färskt grönsaker.
Över 100 maträtter.«
08-777 20 58
www.vegabaren.se

KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL, ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
www.smadalarogard.se

Livsmedel

GRINDA LANTHANDEL, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se

ICA BAROMETERN, VÄDDÖ
0176-930 04
www.ica.se/butiker/norra/
norrtalje/ica-barometern

ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDSHANDEL
0176-400 12

ICA KASTBERGS, HÄLLNÄS
0294-220 05
www.ica.se/kastbergs

ICA TORGET, SKÄPLINGE
0294-102 55, www.ica.se

ICA VÄDDÖ KASSEN, ÄLMSTA
0176-778 80

LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.se

RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA
0176-870 60 (öppet sommartid)
www.rodlogaboden.se

SPILLERSBODA LANTHANDEL
0176-22 10 01
spillersbodalanthandel.se

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

SYSTRARNA BRÅDHE'S, NÄVEKVARN
070-611 11 03
www.systrarnabradhe.com

Lägerverksamhet

ÄVENTYRET VÄSSARÖ
0173-371 19
www.aventyretvassaro.se

Marina/Varv

BERGSHAMRA VARV,
0176-26 20 68
www.bergshamravarv.se

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se

GRÄSKÖ BÅTVARV
0708-53 63 13
www.graskobatvarv.se

LAGERVIKS BÅTVARV, BLIDÖ
0176-820 04
www.lagerviks.se

ORNÖ BÅTVARV,
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

SKÄRGÅRDSVARVET, GRÄDDÖ
0730-29 39 49
www.skargardsvarvet.se

SVINNINGE MARINA, ÅKERSEGA
08-540 631 55
www.svinningemarina.se

Minigolf

SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se

TROSA HAVSBAD, TROSA
0156-124 94
www.trosahavsbad.se

UTÖ VÄRDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

MTB-arena

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se

Museum

BATTERI ARHOLMA KUSTFÖRSVARSMUSEUM, ARHOLMA
0176-560 40
www.batteriarholma.se

KLAVERENS HUS, LÖVSTABRUK
076-904 89 16
www.klaverenshus.se

KLUBB MARITIM, OXELÖSUND
073-815 74 52
klubbmaritim.weebly.com

KNUTMASSOMUSEET KVARNEN, GIMO, 0173-867 95,
www.knutmasso.se

MÖJA HEMBYGDMUSEUM, MÖJA
0705-73 83 13
www.hembygd.se/stockholm/
moja

NYNÄSHAMNS JÄRNVÄGSMUSEUM
08-754 24 34
www.njm.nu

ORNÖ MUSEUM, 070-796 18 18
www.ornomuseum.se

ROLAND SVENSSON MUSEET, MÖJA
070-553 973 23
www.moja.nu/roland-svensson-
museet

SJÖFARTSMUSEET, ÄLMSTA
0176-502 59
www.sjofartsmuseet.se

SKÄRGÅRDMUSEET, STAVSNÄS
info@skargardsmuseet.org
www.skargardsmuseet.org

NATURUM STENDÖRREN, TROSA/ NYKÖPING
0155-26 31 80
www.naturumstendorren.se

VAXHOLMS FÄSTNINGS MUSEUM
08-12 00 48 70
www.vaxholmsfastning.se

VAXHOLMS KASTELL, VAXHOLM
08-12 00 48 70
www.kastellet.com

VETERANTRAKTORKLUBBEN NORR- TELJE, FÄRSNA
www.veterantraktorklubben.nu

ÅLANDS FOTOGRAFISKA MUSEUM, BASTÖVÄGEN 7, PÅLSBÖLE
+358 (0)18 439 64,
aland.fotografiska.museum@
aland.net
www.alandsfotografiska-
museum.com

Ridning

Norra skärgården

HAGA GÅRD & STALL, HERRÄNG
070-611 35 52
www.hagastall.se

Åland

GRANLUNDA GÅRD, JOMALA
+358 40 52 22 514,
+358 457 33 14 229
www.granlundagard.ax

Seglingscharter

LINJETTCHARTER, ROSÄTTA
070-571 85 50
www.linjettcharter.se

Sjöpolisen

SJÖPOLISEN I STOCKHOLMS LÄN
010-563 73 26
Tips till sjöpolisen 114 14
www.polisen.se
www.batsamverkan.se

Sjömack

GRINDA WÄRDHUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se

RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA
0176-870 60
www.rodlogaboden.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 600 kr per år är
platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Sjöräddningen

(vid allvarlig olycka ring 112)
Arkösund, 0705-80 81 24
Möja, 0705-80 81 22
Räfsnäs, 0705-80 81 18
Trosa, 0705-80 81 23
Stockholm, 0705-80 82 01
Öregrund, 0705-80 81 17

Sjötaxi/rederier

BLIDÖSUNDSBOLAGET
08-34 30 90
www.blidosundsbolaget

NORRA SKÄRGÅRDSTRAFIKEN, BLIDÖ
070-932 97 95

ROSLAGENS SJÖTRAFIK, SANDHAMN
070-691 38 58
www.roslagenssjotrafik.se

SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.taxibat.nu

SKÄRGÅRDSTRAFIK & CHARTER, STAVSNÄS
08-571 501 00
www.battaxi.se

UTÖ VÄRDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

WAXHOLMSBOLAGET
08-679 58 30 (turupplysning)
www.waxholmsbolaget.se

Skulpturer

STAFFAN STRAND, HARG
0730-817 313
www.strandsculptures.se

Spa/relax

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com

GRAND HOTEL SALTSJÖBADEN
08-506 170 00
www.grandsaltsjobaden.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-502 604 00
www.nynashavsbad.se

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

SKÄRGÅRDSHOTELLET, NYNÄSHAMN
08-520 111 20
www.skargardshotellet.se

Stugor	Ställplatser	Vattenskidor/ Wakeboard	Arbetskläder
<p>Norra Uppland</p> <p>EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND 0173-302 00 www.epokgården.se</p> <p>ÖRSKÅRS FYR 0173-340 21 www.orskarsfyr.se</p> <p>Norra Skärgården</p> <p>KAPELLSKÅRS CAMPING & VANDRARHEM RÅDMANSÖ 0176-442 33 www.kapellskarscamping.se</p> <p>LIDÖ VÄRDHUS, LIDÖ 0176-404 99 www.lidovardshus.com</p> <p>Mellersta Skärgården</p> <p>GRINDA STUGBY, GRINDA 08-542 494 91 www.grindawardshus.se</p> <p>IDÖBORG KONFERENS & RETREAT 08-571 590 66 www.idoborg.se</p> <p>STOCKHOLMS SKÄRGÅRDSTUGOR 08-570 231 31 www.skargardsstugor.se</p> <p>SVARTSÖ SJÖBODAR, SVARTSÖ 08-542 471 10 www.svartsosjobodar.se</p> <p>VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM 0768-676 720 www.villaparadis.se facebook.com/villaparadis</p> <p>Södra Skärgården</p> <p>FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÅSHAMN 08-520 127 80 www.firstcamp.se/ nickstabadet-nynashamn</p> <p>LANDSORTS VANDRARHEM & STUGOR 073-231 90 01 www.landsortsvandrarhem.se</p> <p>ORNÖ BÅTVARV, 08-501 581 00 www.ornobatvarv.se</p> <p>UTÖ STUGA 070-251 01 21, www.utostuga.se</p> <p>Hela Sverige</p> <p>STUGSOMMAR 031-15 52 00 www.stugsommar.se</p>	<p>SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ 0708-87 13 67 www.samstorp.se</p> <p>Turistbyråer/info</p> <p>DESTINATION DALARÖ 08-501 508 00 www.dalacro.se</p> <p>DESTINATION VAXHOLM www.destinationvaxholm.se</p> <p>LÖVSTABRUKS TURISTINFORMATION 0295-202 20, 0295-214 06 (bokning) www.vallonbruken.nu, www.bokapuppland.se</p> <p>MÖJA TURISM 08-571 640 53 www.mojaturistinfo.se</p> <p>NYKÖPINGS TURISTBYRÅ 0155-24 82 00 www.visitnykoping.se</p> <p>NYNÅSHAMNS TURISTBYRÅ 08-520 737 00 www.visitnynashamn.se</p> <p>OXELÖSUNDS TURISTBYRÅ 0155-383 50 www.visitoxelosund.se</p> <p>TROSA TURISTCENTER 0156-522 22 www.trosa.com</p> <p>VAXHOLMS TURISTBYRÅ 08-541 314 80 www.vaxholm.se</p> <p>VISIT LANDSORT www.visitlandsort.se</p> <p>VISIT ROSLAGEN 0767-650 660 www.roslagen.se</p> <p>VISIT VÄRMDÖ 08-570 346 09 www.varmdo.se</p> <p>VÄDDÖBYGDENS TURISTINFORMATION www.vaddobygden.se</p> <p>ÅLANDS TURISTFÖRBUND +358 (0)18 240 00 www.visitaland.com</p> <p>Utomhus-SPA</p> <p>SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se</p> <p>VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR? För 600 kr per år är platsen din. Boka till: josefin@magasinskargard.se</p>	<p>VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM 0768-676 720 www.villaparadis.se facebook.com/villaparadis</p> <p>Viltsafari</p> <p>SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ 0708-87 13 67, 070-879 69 69 www.samstorp.se</p> <p>Vinprovning</p> <p>SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se</p> <p>VINPROVNING ENOGASTRONOMISKA UPPLEVELSER Systembolaget Sök dryck/ Gustavino, 070-798 24 48 www.gustavino.se</p> <p>Yoga</p> <p>IDÖBORG KONFERENS & RETREAT 08-571 590 66 www.idoborg.se</p> <p>SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se</p> <p>Ölprovning/ bryggerivisning</p> <p>NYNÅSHAMNS ÅNGBRYGGERI 08-520 212 13, 0737-19 07 09 www.angbryggeri.se</p> <p>Övrigt</p> <p>Apotek/ systemombud</p> <p>ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDSHANDEL 0176-400 12</p> <p>RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA 0176-870 60 www.rudlogaboden.se</p> <p>SPILLERSBODA LANTHANDEL 0176-22 10 01 www.spillersbodalanthandel.se</p> <p>SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ 08-542 473 25 www.svartsolanthandel.se</p>	<p>4WORK, NORRTÄLJE www.4work.se</p> <p>Arkitekt</p> <p>KREAPLAN ARKITEKTKONTOR, STOCKHOLM 070-638 39 28 www.kreaplan.se</p> <p>Bank</p> <p>ROSLAGENS SPARBANK, NORRTÄLJE 0176-770 00 www.roslagenssparbank.se</p> <p>Bergsprängning</p> <p>NJ MARK, NORRTÄLJE 070-602 32 42</p> <p>Bondgård</p> <p>BERGS GÅRD, TROSA 0156-42 00 20 www.bergsgard.se facebook.com/bergsgardtrosa</p> <p>SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ 0708-87 13 67, 070-879 69 69 www.samstorp.se</p> <p>Blomlådor</p> <p>GRÄDDÖ BLOMLÅDOR 0700-534 867</p> <p>Brunnsborring</p> <p>SKÅNSJÖ FRAKT, NÄMDÖ 070-750 90 90 www.skansjofrakt.se</p> <p>Bryggeri</p> <p>NYNÅSHAMNS ÅNGBRYGGERI 08-520 212 13 www.nyab.se</p> <p>Bränneri</p> <p>NORRTÄLJE BRENNERI, LOHÄRAD 0176-22 71 30 www.norrteljebrenneri.se</p> <p>Bygg/snickeri</p> <p>BLIDÖ BYGG & SJÖTRANSPORTER 070-932 97 95 tommy.bygg@telia.com</p> <p>FROMS BYGG, NORRTÄLJE 070-770 03 08 www.fromsbygg.se</p> <p>GRÄDDÖ BYGG & SNICKERI, RÅDMANSÖ 070-723 41 20 www.graddobygg.se</p>

MAGNUS FALK ENTR, ÖSTHAMMAR

0173-500 25
www.falkentreprenad.com
MATTSSON & THOLÉN, NORRTÄLJE
0176-282 590
www.mtbygg.se

NIKLAS GUSAVSSON BYGG, YXLAN

0768-81 61 77
www.ngbygg.se
NORRTÄLJE SNICKERI
0709-480 326

PA BYGG & INREDNING, ÖSTHAMMAR

073-023 57 64
www.pabygginredning.se

REUTERSKIÖLD SNICKERI

076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se

SKADESERVICE, ÖSTHAMMAR

010-15 56 100
www.skadeservice.se

SÄLLSTRÖM BYGG, BERGSHAMRA

0708-26 13 34
www.sallstrombygg.se

TOTTE GRÖNWALL SNICKERI,

FURUSUND
0709-40 82 38

**Båtförsäljning/
Båttillbehör****ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB
- VÄDDÖ BÅTCENTER AB**

0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se

Vard 10-17, lör 10-14

GRÄDDÖBÅTAR/SKÄRGÅRDSVARVET

0730-29 39 49
www.graddobat.se

Båtbyggeri**ERIKSSONS BYGGERI &
BÅTBYGGARSKOLA, INGMARSÖ,**

0733-52 20 04
www.trabatar.net

Båtmotorer

*Försäljning & Service –
Johnson, Evinrude E-tec G2,
Tohatsu, Honda m fl*

**ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB
- VÄDDÖ BÅTCENTER AB**

0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se

www.vaddobatcenter.se

Vard 10-17, lör 10-14

Båttillbehör**GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ**

0176-409 00
www.graddomarina.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?

För 600 kr per år är
platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Båtservice

*Vinterförvaring o service,
båtar o utombordare,
bottenfärger o tillbehör.*

**ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB
- VÄDDÖ BÅTCENTER AB**

0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se

www.vaddobatcenter.se

Vard 10-17, lör 10-14

Bärgning/Bogsering**SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN**

070-537 90 19
www.skargardstjanst.eu

Catering**SIR PERCYS CATERING, SIMPNÄS**

0176-525 12, 070-175 91 88
www.sirpercycatering.se

SYSTRARNA BRÅDHE'S, NÄVEKVARN

070-611 11 03
www.systrarnabradhe.com

Däck**SVENNES DÄCK, HÅLLNÄS**

0294-220 37
GUMMICENTRALEN, NORRTÄLJE

0176-103 71
www.gummicentralen.org

Ekokött**BERGS GÅRD, TROSA**

0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

Elbilar**EPTON CLUBCAR, VALLENTUNA**

08-10 82 83, info@epton.se
clubcar.se

Elservice/installation**GRÄDDÖ ELINSTALLATIONER**

0709-556 636, www.graddoel.se

Entreprenad**GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE**

0708-45 58 63
arkipelagservice@telia.com

Fastighetsmäklare**BJURFORS VÄRMDÖ**

08-520 267 20
www.bjurfors.se

Festlokal/bygdegård**BERGS GÅRD, TROSA**

0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD,

GRÄDDÖ
0709-701 901
www.radmansobygdegard.se

NORRTÄLJE BRENNERI, LOHÄRAD

0176-22 71 30
www.norrteljebrenneri.se

Frisör**GRÄDDÖSALONGEN**

0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com

Färg/Golv**NORDSJÖ IDE & DESIGN,**

ÖSTHAMMAR
0173-212 35, 070-787 87 68
www.roslagensgolv.se

Färjerederi**ECKERÖ LINJEN**

+358 18 28 000
www.eckerolinjen.ax

Ginprovning**NORRTÄLJE BRENNERI, LOHÄRAD**

0176-22 71 30
www.norrteljebrenneri.se

Grill/kiosk**LJUSTERÖFÄRJANS**

KROG & GRILLKIOSK
08-542 422 31
www.facebook.com
/ljusterofarjanskrog&grill

Grus/jord**REDERIAB SKÄRGÅRDSGRUS,**

GÄLLNÖBY
www.skargardsgrus.se
070-571 95 80

Hyreslägenheter**ROSLAGSBOSTÄDER**

0176-20 57 00
www.roslagsbostader.se

Inredare/Stylist**INDOOR STYLING & DESIGN,**

NORRTÄLJE
0708-118 656

Inredning/Hantverk**KULANS BOD & GALLERI, BLIDÖ**

070-517 12 53
www.kulan.org

LENA LINDERHOLM, KASTELLET-

VAXHOLM
www.linderholm.se

LILLA PARADISET, TROSA

0156-137 53
www.lillaparadiset.com

SJÖPRICKEN KERAMIKVERKSTAD,

LANDSORT
08-520 341 05, 073-231 90 01
www.landsort.com

Industrihydraulik**ÖSTHAMMARS**

INDUSTRIHYDRAULIK
www.industrihydraulik.se

Kakel/badrum**ÅKERLUNDS GRUND &****BETONGFÖRÄDLING**

070-795 48 51

Kamin/spis**ELDABUTIKEN, NORRTÄLJE**

0176-142 00
www.soderlindsvedspisar.se

SKORSTENMÄSTAREN,**SALTSJÖ-BOO**

0727-102 207, 08-10 22 00
www.lagaskorsten.se

Livräddningsbräda**MAYDAY-HANSA-BOARD**

0278-123 50, 0703-144 100
www.mayday-hansa-board.com

Markiser/persienner**JANSSONS MARKISER, NORRTÄLJE**

0176-177 95
www.janssonsmarkiser.com

Måleri**TREVIS MÅLERI, RÅDMANSÖ**

070-403 31 03
www.trevismaleri.se

Nationalpark**GOTSKA SANDÖN**

www.gotskasandon.se

**Naturområden/
förvaltare****SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN**

08-123 124 00 vx
www.skargardsstiftelsen.se

Plastproduktion**WETA PLAST, INGMARSÖ**

08-542 460 30
www.wetaplast.se

Postombud

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

Sanering/gräv

GÄVLEBORGS SJÖSANERING
070-607 61 42
www.sjosanering.se

Schakt

GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE
070-845 56 63

Sjötransporter/frakt

GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE, BLIDÖ
0708-45 58 63
SKÅNSJÖ FRAKT, NÄMDÖ
070-750 90 90
www.skansjofrakt.se
SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.skargardstjanst.eu

Skräddarsydd paket

SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com

UTÖ VÅRDSHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Smycken

CLAUDIA P
www.claudiap.se
EDBLAD
www.edblad.com
GULDSMEDERNA, NORRTÄLJE
0176-156 56
www.guldsmederna.se

Städservice

SKÄRGÅRDENS STÄD & ALLSERVICE, DALARÖ
070-433 03 47
www.skargardensstad.se

Stängsel

DELKA, ÖSTHAMMAR
0173-230 77
www.delka.se

Såg/snickeri

BOLIST BERGSHAMRA SÅG
0176-26 02 10
www.c24bygg.se

NORRTÄLJE SNICKERI AB
0709-480 326
norrtaljesnickeri@live.se
BOLIST REFSNÄS SÅG GRÄDDÖ
0176-402 65,
www.bolistradmanso.se
SPILLERSBODA SÅG
010-222 90 60
www.c24bygg.se

Tak- & fasadmålning

STRÖMBERGS RÖDFÄRGMÅLNING
070-592 15 31

Taxi/buss

FRÖTUNA TAXI & BUSS, RÅDMANSÖ
0176-26 90 65
www.frotunataxiobuss.se

Trädgård

TAKSOPEN
www.taksopen.se
EDS HANDELSTRÄDGÅRD, ÖSTHAMMAR
0736-46 59 25
www.edstradgard.se
IRISRO TRÄDGÅRD
076-701 84 94
www.irisro.se

Trädgårdskanna

GULDKANNAN
www.guldkannan.se

Utbildning/kurser

ERIKSSONS BYGGERI & BÅTBYGGARSKOLA, INGMARSÖ
08-542 461 36
KUSTEN.SE – MARINA UTBILDNINGAR
070-828 87 85
www.kustens.se
VÄDDÖ FOLKHÖGSKOLA
0176-528 00
www.vaddo.fhsk.se

Ved

VÄDDÖ VED
070-340 32 29

Zumbadans

MOVE CATARINA, RÅDMANSÖ
www.movecatarina.se

Ägg

ROSLAGSÄGG, ÖSTHAMMAR
0173-133 69
www.roslagsagg.se

 Naturskyddsföreningen

Gratulera med en gåva till naturen

Beställ ditt gåvobevis på
naturskyddsforeningen.se/hyllningsgava

Foto: Christian Lindsten

Servicefolk »Vi hjälper dig med allt möjligt. Från segla charter, boka boende till spränga berg och borra brunn.«

ROSLAGS-ÄGG
www.roslagsagg.se

ÖRSKÄRS FYR
Vi har ledigt boende!
boka@orskarsfyr.se
www.orskarsfyr.se

restaurang
**NORRSKEDIKA
HOTELL**
bar & café
0173-150 55
www.norrskedikahotell.se

Nordsjö Idé&Design
Roslogens Golv
Fabriksvägen 13, Östhammar
Tel: 0173-212 35
www.nordsjoideedesign.se

GSAB
Gävleborgs Sjösanering AB
070-607 61 42
Utför muddringar
info@sjosanering.se

STRÖMBERGS
RÖDFÄRGSMÅLNING
Även annan tak- och
fasadmålning utomhus
070-592 15 31

**SVENNES
DÄCKSERVICE**
MÅN-FRE 07.00-17.00 LÖR 09.00-13.00
Hällnäs Tel. 0294-220 37

**VI PRESSAR INTE
BARA SLANG, VI KAN
HYDRAULIK OCKSÅ!**

Butiksförsäljning. Gammelbygatan 18 i Östhammar.
parkerstore.com/se industrihydraulik.se
Parker Store **INDUSTRI
HYDRAULIK AB**

BYGG&MÅLERI

FALK
ENTREPRENAD AB
0173 - 500 25, 070 - 640 68 78
www.falkentreprenad.com

**RENA
BOTTEN**
Följ oss på

Presenter &
Handgjorda Betongfigurer

betongtorpet.

 www.betongtorpet.se

Bronsskulpturer
Staffan Strand

www.strandsculptures.se
0730-817 313

**SJÖVÄRNSKÅREN
ROSLAGEN**
www.sjovarnskaren.se/roslagen

Kulans unika trutar

www.kulanshus.se

Väddö Ved

"värmer bra"
All sorts ved!

070-340 32 29

**IRISRO
TRÄDGÅRD AB**
Professionell skötsel
Rådgivning Design

kontoret@irisro.se   www.irisro.se
076-701 84 94

GRÄDDÖ BLOMLÅDOR

Egen tillverkning
Alltid impregnerat
Måttbeställning

Ring för offert
0700-534 867

**FURUSUND
VÅRDSHUS**

0176-803 44
www.furusundvardshus.se

4WORK
YRKESKLÄDER

JÄRFÄLLA NORRTÄLJE SOLLENTUNA SÄTRA

www.4work.se

GRÄDDÖ MARINA

WWW.GRADDOMARINA.SE

 MERCURY   **SUZUKI**

STORA TRAKTORDAGEN 12 AUG 2023

Färsna Gärd Norrtälje
veterantraktorklubben.nu

Servicefolk »Vi hjälper dig med allt möjligt. Från trädgård, byta däck till sjötransporter och inredning.«

Service och försäljning

MERCURY TOHATSU
SUZUKI

BERGSHAMRA **VARV**

www.bergshamravav.se

**SÄLLSTRÖMS
Snickeri & Bygg AB**

0708-26 13 34
www.sallstrombygg.se

**GRÄSKÖ
ARKIPELAG
SERVICE**

ENTREPRENAD I SKÄRGÅRDEN
0708 - 455 863

**ÅKERLUNDS GRUND &
BETONGFÖRÄDLING AB**

070-795 48 51

NORRTÄLJE SNICKERI AB

Platsbygger kök, bokhyllor,
bardiskar, garderober...

0709-480 326
norrtalesnickeri@live.se

GRÄSKÖ BÅTVARV

Vinterförvaring
service och försäljning

070-853 63 13 • info@graskobatvarv.se

NJ-Mark

Bergsprängning
Entreprenad-
borrning för
värme, brunnar
& bryggor

070-602 32 42

Totte Grönwall Snickeri

0709 408 238

Froms Bygg

ANDERS: 070-770 03 08
fromsbygg@gmail.com

Servicefolk »Vi hjälper dig med allt möjligt. Från bygga brygga, fixa avlopp till målning och båtdelar.«

STORA KALHOLMEN VANDRARHEM
storakalholmen.se

SVARTSÖ SKÄRGÅRDSHOTELL & VANDRARHEM
svartsonorra.se

VitaminSea
Segla med oss i Kroatien

sailing-vitaminsea.com
Tomas & Gabriella

Kust- och skärgårdsseglingar

Stiftelsen Solnaskutan
www.constantia.se

Bättre fritid för utsatta barn och ungdomar

GILLA OSS PÅ

www.roslagsblomman.se

Låt oss visa skärgården! Vi finns i den.

Reguljär direktbåt Sandhamn – Stavnäs
Båttaxi ≥ 190 p
Skärgårdsturer
Åretrunt-charter
Mat & Dryck

ROSLAGENS SJÖTRAFIK AB
"Tärnan" & "Gudungen" • 070-691 38 58
www.roslagenssjotrafik.se

GÄLLER DET **Träbåtar?**
DÅ GÄLLER DET OCKSÅ OSS!
Nyhet! Båttvätt!
Båtbyggarskola
Fullständig varvrörelse

ERIKSSONS BÅTBYGGERI & BÅTBYGGARSKOLA AB
Box 15, 130 25 INGMARÖ
0733-522004 trabatar.net

Välkommen att hyra våra stugor året om

STOCKHOLM
Skärgårdsstugor

www.skargardsstugor.se 08-570 231 31

UTÖ VÄRDShUS

08-504 203 00
www.utovardshus.se

Välkommen till Fjärdlångs vandrarhem - enkelt boende i underbar miljö!

0735-955 303
www.fjardlang.com

FIÄRD LÅNG
VANDRARHEM AB

M/S Containa: 070-750 90 90
Brunnsborrning
Kran upp till 20 m

SKÅN SJÖ FRAKT Containrar & Storsäckar
www.skansjofrakt.se

Sopa taket fritt från barr, löv bullig mossa och snö!

Undvik att ramla från taket.

Ta hand om ditt tak Vi har verktygen

TAKSOPEN.SE

Specialister på bryggor

REUTERSKIÖLD snickeri. 076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se

VÄRMÖ SKÄRGÅRDSTRANSPORTER AB
www.varmdoskargardstransporter.se

Transporterar allt från grus till hus.
Även entreprenadmaskinsarbeten.
08-570 331 95

SKÄRGÅRDGRUS

M/S Solskär
LEVERERAR GRUS/BADSAND
UTLÄGGES

08-570 331 95, 070-571 95 80

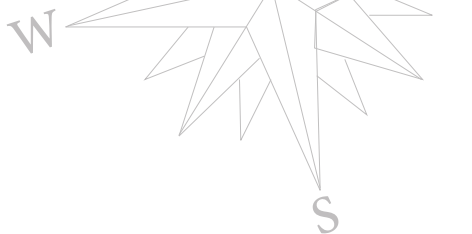
Hjälp oss att rädda dig.

Ge ett bidrag eller bli medlem på
www.ssr.se eller ring 077-579 00 90

SJÖRÄDDNING SÄLLSKAPET

Känner du igen småskraken?

På våren kommer många fåglar tillbaka till skärgården för att häcka. De kan komma i stora flockar och man har bara några sekunder på sig att bestämma vilken art det är. Det här kan man träna upp. Hanarna är lättare att identifiera på våren då de bär sin praktdräkt, medan ensamma honor kan se likadana ut vid första kontakten. Där får man vara lite noggrannare innan man bestämmer sig. En gräsandshona kan först tas för att vara en ejderhona (åda).

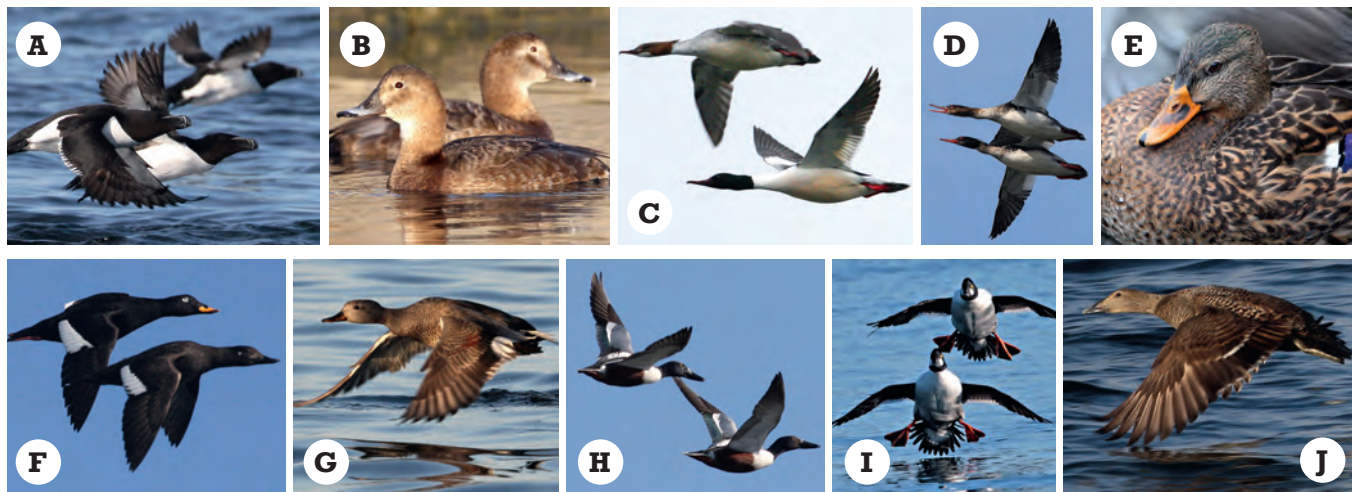
Ja, det kan vara svårt att känna igen alla fåglar som anländer

på våren. Hur skiljer man flygande storskrakar från småskrakar? Med mina bilder kan det vara lättare att se än när de bara svischar förbi. Para ihop bilderna med respektive kustfågel och ha chans att vinna ett fint marint armband från Claudia Jewelry.

/TEXT O. FOTO: ROINE KARLSSON

1-Brunand 2-Ejder 3-Svärta 4-Gräsand 5-Knipa 6-Tordmule
7-Snatrand 8-Storskrake 9-Skedand 10-Småskrake

Skicka in ditt svar till info@magasinskargard.se eller posta till Magasin Skärgård, Gräddö Varvsväg 12, 760 15 Gräddö. Skriv namn, adress, ålder, yrke och gärna intressen, så vi får lära känna dig lite mer. Stort TACK om du berättar var du hittade ditt magasin. Eller ger oss lite feedback. Tack på förhand och lycka till!

Rätt svar vinternumrets Akterspegeln: 1-F rok (liten gråsäl), 2-E kuba (kobbarna), 3-C uva' (huvudet), 4-B bragder (fiskredskap), 5-A sama (kylan börjar), 6-D uttergadd (ispik), 7-G lognen (lugnt, vindstilla).

Vi har dagit vinnare till vinternumrets tävling - Vad är en »uttergadd«? Det var uppenbarligen ganska svårt den här gången, men vi fick in några rätta svar och gratulerar dessa tre vinnare: Karin Engqvist i Furusund, gräddöbon Carl Hyberg och Laila Liljedahl i Norrtälje. Stort grattis – vilka skärgårdskunskaper ni besitter. Imponerande! Vi skickar fina marina smycken till er.

I vinternumret hade vi även en liten julklapp till er läsare, ett korsord. Det var tydligen väldigt uppskattat, vi fick in mängder med svar och har dragit tre vinnare. Grattis Ingun Moback på Muskö, Lisbeth Löfgren i Östhammar samt Tom Bjenne i Saltsjöbaden. Vi skickar fina vinster till er.

Rätt svar på korsordet var »Hänger på låset« och »Går i lås«.

VÄLKOMMEN TILL SKÄRGÅRDEN

Skärgårdsstiftelsen tillgängliggör hållbara
skärgårdsmiljöer för nuvarande och
kommande generationer.

skargardsstiftelsen.se

Låt en granne sälja din bostad.

En bra bostadsaffär är ingen slump, det ligger mycket erfarenhet och dedikerat arbete bakom. Jag bor själv i Stockholms skärgård och vet vilket fantastiskt område det är. Funderar du på att sälja eller bara vill veta vad din bostad i skärgården är värd? Kontakta mig för att få veta hur du ska få rätt betalt för din bostad.

Ta ett steg upp och kontakta mig på 070-782 00 39 eller anna.bager@bjurfors.se för en trygg bostadsaffär.

BJURFORS